

Leerkrachthandleiding
E7
Fictie

Les 1 - 25 : 'Oorlogswinter'

Inhoudsopgave

Overzicht 'Oorlogswinter' – Jan Terlouw	4
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5.....	6
Les 1.....	8
Les 2.....	12
Les 3.....	14
Les 4.....	16
Les 5.....	18
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10.....	21
Les 6.....	24
Les 7.....	26
Les 8.....	28
Les 9.....	30
Les 10.....	32
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 11-15.....	34
Les 11.....	36
Les 12.....	38
Les 13.....	40
Les 14.....	42
Les 15.....	44
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 16-20.....	47
Les 16.....	48
Les 17.....	50
Les 18.....	52
Les 19.....	54
Les 20.....	56
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 21-25.....	58
Les 21.....	60
Les 22.....	62
Les 23.....	64
Les 24.....	66
Les 25.....	68
Antwoorden teamboekje	71
LES 1-5	72

LES 6-10	73
LES 11-15	76
LES 16-20	77
LES 21-25	79
Antwoorden bij de toetsen	83
ANTWOORDEN TOETS LES 4.....	85
ANTWOORDEN TOETS LES 9.....	86
ANTWOORDEN TOETS LES 14.....	87
ANTWOORDEN TOETS LES 19.....	88
ANTWOORDEN TOETS LES 24.....	89

Overzicht 'Oorlogswinter' – Jan Terlouw

Les	1-5	6-10	11-15
Bladzijde	Bladzijde 3 t/m 34	Bladzijde 35 t/m 69	Bladzijde 70 t/m 106
Woorden van de week	kostelijke schaars belemmeren wraang(e) instinctief vrijstellen (vrijgesteld)	de conversatie omstandig groezelig(e) de colonne achterdocht schaduwen (ww)	resoluut benard(e) de ontroering de serre royaal gnuivend
Lezen en team-opdrachten	<p>Woorden van de week: Betekenenissen opzoeken in het (spreek)woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen.</p> <p>Lezen: <u>Verhelderen:</u> In eigen woorden weergeven waarom: - Michiel al snel niet zo blij meer is met de oorlog, - wat Michiel met de brief van Dirk moet doen, - waarom Michiel wel of niet over het briefje van Dirk moet vertellen aan zijn vader, en - waarom meneer en mevrouw Knopper overstuurd zijn na het bezoek van de Duitsers.</p>	<p>Woorden van de week: Betekenenissen opzoeken in het (spreek)woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen.</p> <p>Lezen: <u>Verhelderen:</u> In eigen woorden weergeve: - hoe Jack op Michiel reageert, - wat Michiels vader bedoelt met zijn uitspraak, - wat Michiel met zijn uitspraak bedoelt, - wat Michiel moet doen met het briefje voor de moeder van Jack, - hoe Jack en Michiel zich voelen bij het verband vernieuwen door Erica, en - wat de situatie voor- en nadat de Duitser gevonden is.</p>	<p>Woorden van de week: Betekenenissen opzoeken in het (spreek)woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen.</p> <p>Lezen: <u>Vraag & antwoord :</u> Een vraag bedenken die: - mevrouw van Beusekom had kunnen stellen, - die Michiel aan de barones had kunnen stellen als hij niet zou liegen, en - bij het antwoord 'Ze reden Schafter voorbij'. <u>Uitleggen:</u> - waarom de kans bijna nul is dat Jitzchak zijn vrouw en dochter nog terug zou zijn, - waarom meneer Kleerkoper Michiel doortastend noemt, en - waarom de boeren niet meteen antwoord geven op de vraag van de Duitsers.</p>
Toets-opdrachten*	<p>Begrijpend lezen: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag</p> <p>Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen</p>	<p>Begrijpend lezen: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag</p> <p>Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen</p>	<p>Begrijpend lezen: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag</p> <p>Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen</p>
Schrijf-opdrachten**	Een briefje met een geheime boodschap schrijven.	Een plattegrond maken van het dorp waar Michiel in woont.	Een brief schrijven naar Michiel.

Les	16-20	21-25
Bladzijde	Bladzijde 107 t/m 138	Bladzijde 139 t/m 174
Woorden van de week	duvelen (duvelt) waarachtig vereffenen de hinderlaag morrelen de ontbering	de bevlieging trionfantelijk de geldingsdrang het hazenslaapje de compagnie decadent
Lezen en team-opdrachten	<p>Woorden van de week: Betekenissen opzoeken in het (spreek)woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen.</p> <p>Lezen: <u>Vraag & antwoord:</u> Uitleggen: - waarom Michiel zich afvraagt waarom de Duitser Jichem van het dak moest helpen en welk gevoel Michiel hierbij ervaart, - welke onbeantwoorde vragen er bleven nadacht Michiel bij Jack en Dirk wegfietste, - waarom Dirk aan Michiel vraagt wat het weer is, - waarom Dirk schrikt als Michiel vraagt 'Heet die commandant meester Postma?', - waarom Michiel beter niet aan Dirk kan vragen of Dirk wel aan de deur kon morrelen met die soldaat erbij. Een vaag bedenken bij de zin 'Ze fietsten hun huis voorbij en gingen, zonder het af te hoeven spreken, automatisch haast, naar de Wigwam.</p>	<p>Woorden van de week: Betekenissen opzoeken in het (spreek)woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen.</p> <p>Lezen: <u>Samenvatten:</u> - Vertellen met welke onderdelen van de ingevulde verhaalkaart ze het eens zijn en met welke niet en waarom. - Een verhaalkaart invullen over het boek 'Oorlogswinter'. - Een samenvatting schrijven over het boek 'Oorlogswinter' aan de hand van de ingevulde verhaalkaart.</p>
Toets-opdrachten*	<p>Begrijpend lezen: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag</p> <p>Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen</p>	<p>Begrijpend lezen: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag</p> <p>Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen</p>
Schrijf-opdrachten**	Een nieuwe voorkant van de boekomslag ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.	Een nieuwe achterkant van de boekomslag ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.

***Toets:** Op de vierde dag wordt de toets afgenomen. De toets kent twee onderdelen: begrijpend lezen en woordenschat. De leerlingen maken de toets individueel en de toets wordt daarna gelijk nabesproken. Als meerdere leerlingen het verkeerde antwoord gekozen hebben, is het van belang om de denkstappen nog eens hardop voor te doen en in de week erna extra aandacht aan te besteden via modeling.

****Schrijfopdrachten:** Er kan voor gekozen worden om een schrijfopdracht uit te spreiden over twee weken. Maak in dat geval een keuze uit de bovenstaande opdrachten.

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5

'Oorlogswinter' – Jan Terlouw

In een dorpje aan de IJssel maakt de vijftienjarige Michiel de koude Oorlogswinter van 1944-'45 mee. Aanvankelijk is hij slechts toeschouwer, maar langzamerhand raakt Michiel meer en meer betrokken bij het ondergrondse verzet. Hij kan niemand in vertrouwen nemen, iedereen kan een verrader zijn. Met zijn eenzaamheid groeit zijn onafhankelijkheid.

De lesdoelen van les 1-5:

'Oorlogswinter' – Jan Terlouw Bladzijde 3 t/m 34	
Fictie: (oorlog/ geschiedenis/ verzet)	- De leerlingen kunnen vertellen onder welke omstandigheden Michiel woont. - De leerlingen kunnen vertellen hoe Michiel betrokken raakt bij het verzet in de Tweede Wereldoorlog.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	- De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.
Lezen:	- De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant voorspellen wat voor soort boek 'Oorlogswinter' is en wat het schrijfdoel van de auteur is. - De leerlingen kunnen vertellen wat ze al weten over de Tweede Wereldoorlog. - De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen die laat zien waarom Michiel al snel niet zo blij meer is met de oorlog. - De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen over wat Michiel moet doen voordat Dirk hem de brief geeft, wat hij met de brief moet doen en waaraan je kan merken dat het belangrijk is wat er op die brief staat. - De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen over waarom Michiel wel of niet aan zijn vader moet vertellen over het distributiekantoor in Lagezande en over het briefje dat hij verstoppt had. - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen waarom meneer en mevrouw Knopper zo overstuur zijn en kunnen aangeven waaruit ze dat op kunnen maken.
Schrijven:	- De leerlingen kunnen een briefje schrijven met een geheime boodschap erin.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 1-5):

- Stel nieuwe teams samen en bepaal de maatjes.
- Zet het digibordschema 'Oorlogswinter' les 1-5* klaar.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg voldoende kopieën studiewijzers klaar per team (teamopdrachten: teamwoordbon en 6x 'woord en betekenis')*.
- Hang de woordmuur op.
- Leg de teambakken klaar met daarin het leesboek, de teamboekjes, memo's en de spiekbrieven.
- Leg nieuwe mappen klaar voor nieuwe teamwoordenboeken.
- Leg de kaart 'voorspellen met de dobbelsteen' en een dobbelsteen voor elk team klaar (les 1).
- Schrijf voor elk team twee woorden uit het teamwoordenboek in het toetsboekje (les 4).
- Leg het toetsboekje klaar voor elke leerling (les 4).
- Leg antwoordblad ABCD met wasknijper klaar per leerling (les 4).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
1.	kostelijke	3	<i>Heel goed en waardevol.</i>
1.	schaars	8	<i>Als er minder van iets is dan vroeger, of dan je zou willen.</i>
2.	belemmeren	11	<i>Ervoor zorgen dat iets niet kan gebeuren of dat iemand iets niet kan doen.</i>
2.	wrang(e)	13	<i>Akelig en moeilijk te accepteren.</i>
3.	instinctief	19	<i>Als je je laat leiden door je instinct, zonder erover na te denken.</i>
3.	vrijstellen (vrijgesteld)	20	<i>Officieel verklaren dat iets dat verplicht is niet hoeft.</i>

Les 1

**Samenwerk
vaardigheid:**

- Door de teams te bepalen.

Lesdoel:

- De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant voorspellen wat voor soort boek 'Oorlogswinter' is en wat het schrijfdoel van de auteur is.
- De leerlingen kunnen vertellen wat ze al weten over de Tweede Wereldoorlog.

Materialen:

- 'Oorlogswinter', blz. 3 t/m 9
- Groepsvormingsactiviteit 14: Vliegtuigjes vouwen
- teamboekje, les 1-5
- studiewijzer: 6x 'woord en betekenis' en teamwoordbonnen
- Brain Game naar keuze
- woordmuur
- voorspelkaart en dobbelsteen (per team)
- nieuwe mappen voor teamwoordenboeken

NIEUWE TEAMS

Zie Groepsvormingsactiviteiten, nr. 14: 'Vliegtuigjes vouwen'

1. Uitleg. "Jullie zitten vanaf vandaag in jullie nieuwe teams. Jullie gaan straks als team een vliegtuigje vouwen. Uiteraard ga je dat als team doen. Er zijn wel een paar belangrijke spelregels die het allemaal wat moeilijker maken: je mag niet met elkaar praten, iedereen mag maar één hand gebruiken en iedereen moet meedoen. Jullie krijgen daar straks twee minuten de tijd voor. Daarna gaan we een wedstrijdje doen om te kijken welk vliegtuig het verst kan vliegen. Zijn jullie er klaar voor? Begin maar!" **Laat de leerlingen de vliegtuigjes vouwen en kijk hoe de leerlingen samenwerken. Doe vervolgens een wedstrijdje welk vliegtuigje het verst kan vliegen.** "Bedenk als team een teamnaam en yell waar iedereen achter staat. Kies vervolgens aan welke samenwerkvaardigheid jullie deze week als team willen werken."

**tip
tijd**

Kijk of de opdracht goed begrepen wordt en stuur bij als dat nodig is.

10 minuten

2. Bespreken van de teamnamen. Geef van elk team een leerling de beurt (b.v. met lollystokjes of nummers) om de naam te zeggen en hoe ze daarop gekomen zijn, waardeer de originaliteit en of het een echte teamnaam is.

///

3. Afronding. "Elk team krijgt van mij (10) punten voor 'Maak de opdracht af' omdat het elk team gelukt is een echte teamnaam te bedenken en een samenwerkvaardigheid te bepalen. Aan het einde van de les tellen jullie de punten weer op."

VOORSPELLEN EN DOEL VAN DE SCHRIJVER

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant voorspellen waar het boek over gaat en wat het schrijfdoel van de auteur is.

DDU

1. Uitleg. "De titel van het boek geeft al een beetje aan waar het boek over gaat, namelijk over de oorlog. Maar waarom zou het boek 'Oorlogswinter' heten?" **DDU.** "Het boek gaat over een strenge winter tijdens de Tweede Wereldoorlog. Jullie weten al het één en ander over de oorlog. Nu wordt het verhaal verteld vanuit een jongen van ongeveer jullie leeftijd."

2. Opdracht. "Ieder team gooit met de dobbelsteen en kijkt op de kaart welke opdracht bij het aantal ogen van de dobbelsteen hoort. Bekijk de voor- en achterkant van het boek en kijk of je aanwijzingen kunt vinden waar dit boek over gaat. Overleg wat jullie teamantwoord is. Zorg ervoor dat iedereen dat teamantwoord kan geven. Als je klaar bent, kun je nog eens met de dobbelsteen gooien en een volgende vraag gaan opzoeken in het boek."

GH	Geef tijd om te bladeren in het boek, te overleggen en te komen tot teamantwoorden. Geef willekeurige beurten en schrijf de belangrijkste voorspellingen op en waardeer de antwoorden met punten. “We gaan na les 5 kijken wat we goed voorspeld hebben en wat toch anders is dan dat we nu denken.”
///	3. Schrijversdoel. “De schrijver heeft het boek geschreven met een bepaald doel, wat wil de schrijver denk je?”
DDU	DDU. “Het boek is vooral om de lezer te vermaken. Dit boek kun je dus lezen voor je plezier. Daarnaast informeert je het ook een beetje over hoe het eraan toe ging tijdens de Tweede wereldoorlog.”

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg/Teamboekje. “In het teamboekje zie je bij les 1-5 een deel van de woorden van de week al staan. Van deze woorden moet je de betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Deze woorden van de week vullen jullie verder aan door voor zes woorden een studiewijzer ‘woord en betekenis’ in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden.”

2. Modeling. “Ik geef een voorbeeld van een woord voor mijn teamwoordenboek. Eén van de woorden van de week is ‘schaars’. Wat zou dit woord betekenen? Ik bekijk het woord en zie wel het woord ‘schaar’ erin. Zou dat er iets mee te maken hebben? Ik kijk ook naar de tekst waar het in staat.” **Lees de eerste vier zinnen van de derde alinea op bladzijde 8 voor.** “Uit de zinnen er omheen maak ik op dat het iets negatiefs is. De laatste stap die ik moet zetten is het opzoeken in het woordenboek. Dit mogen jullie straks zelf doen om tot het antwoord te komen die je in je teamwoordenboek verwerkt.”

VOORLEZEN EN VOORKENNIS ACTIVEREN

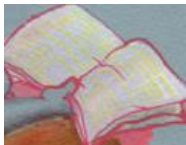
Doel: De leerlingen worden gestimuleerd in hun inbeeldingsvermogen en de leesmotivatie wordt vergroot en de leerlingen halen voorkennis op over de Tweede Wereldoorlog.

Tip	<i>Tijdens het voorlezen kan ervoor gekozen worden om de leerlingen de teamposters af te laten maken.</i>
	1. Voorlezen. Lees bladzijde 3 t/m 9 voor.
	2. Woordweb. “We hebben door het boek te bekijken al voorspeld wat voor een boek wij denken dat ‘Oorlogswinter’ is. Het boek gaat over de Tweede Wereldoorlog. We gaan nu aan de hand van een woordweb onze voorkennis ophalen over de Tweede Wereldoorlog.”

AFRONDING

GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan de samenwerkvaardigheid die de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.
GH	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.
///	Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten. Bespreek met de leerlingen of ze woorden tegen zijn gekomen die een betekenis hebben die anders is dan in het woordenboek omschreven staat. Stimuleer de discussie waarom dit mogelijk zo is (het wordt letterlijk/figuurlijk gebruikt, het gaat om een ander ding, etc.)

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid
 - woorden van de week
 - voorspellen
 - punten en feedback
- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten met verhelderen
- spel** **Brain Game naar keuze**

Les 2

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen die laat zien waarom Michiel al snel niet zo blij meer is met de oorlog.
 - De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen over wat Michiel moet doen voordat Dirk hem de brief geeft, wat hij met de brief moet doen en waaraan je kan merken dat het belangrijk is wat er op die brief staat.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 10 t/m 16
 - teamboekje, les 1-5
 - spiekbrief 'verhelderen'
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid
 - woorden van de week
 - voorlezen

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten met verhelderen

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "In les 1 hebben we de eerste zelfgekozen woorden op de woordmuur geschreven. Let vandaag weer goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor je teamwoordenboek en waarmee we de woordmuur kunnen aanvullen."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen over wat Michiel moet doen voordat Dirk hem de brief geeft, wat hij met de brief moet doen en waaraan je kan merken dat het belangrijk is wat er op die brief staat. en de die laat zien waarom Michiel al snel niet zo blij meer is met de oorlog.

1. Leesdoel. "Vandaag gaan we verder met het verhelderen van stukken tekst. Oftewel, we geven het in onze eigen woorden weer om zo de tekst beter te begrijpen. Eén van de opdrachten in het teamboekje is het verhelderen waarom Michiel al snel niet meer zo blij meer is met de oorlog. Bij de andere opdracht zoek je naar de belangrijkste informatie over wat Michiel moet doen voordat Dirk hem de brief geeft, wat hij met de brief moet doen en waaraan je kan merken dat het belangrijk is wat er op die brief staat. Soms staan dingen niet letterlijk in de tekst, maar moet je zelf dus goed nadenken waar je aan kunt merken dat het belangrijk is wat er op de brief van Dirk staat."

2. Modeling. "Bij opdracht één gaan we verhelderen waarom Michiel al snel niet zo blij meer is met de oorlog. We verhelderen dit door de te beschrijven wat er gebeurt waardoor hij doorheeft dat het niet een heerlijke, opwindende gebeurtenis blijkt te zijn. Daarvoor moeten we bladzijde 10 en 11 goed doorlezen. In de laatste zin van de eerste alinea lezen we namelijk dat Michiel nog denkt dat het wél een opwindende gebeurtenis was. We lezen door in alinea twee." **Lees de eerste twee regels van alinea twee op bladzijde 10.** "O kijk, dit is een aanwijzing in de tekst dat ze nu dus iets gaan vertellen waardoor Michiel toch niet dacht dat het een opwindende tijd zou worden. We lezen door." **Lees de volgende twee regels.** "Het Nederlandse Leger gaf de ongelijke strijd op. Dat klinkt zeker niet goed en ook aan de regel erna, waarin staat hoe erg de ouders van Michiel van slag raakten door dit bericht, laat zien hoe ernstig dit was. Bij dit stukje plak ik dus een memo. Op deze manier ga ik de rest van bladzijde

	10 en bladzijde 11 doorlezen. Er zijn vast wel meer erge dingen gebeurd in de Tweede Wereldoorlog die ervoor zorgden dat Michiel wel door had dat het geen leuke tijd zou worden.”
tijd	3. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten. “Lees de opdracht met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht.” <u>5 minuten</u>
tijd	4. Zelfstandig lezen: blz. 10 t/m 16, memo’s plakken op aanwijzingen. <u>10 minuten</u>
klaar	woorden van de week 5. Maatjeswerk: memo’s vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	Duolezen: blz. 15 en 16, bezig met de teamopdrachten.
tijd	6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten. <u>20 minuten</u>
GH	7. Groep. Laat de teams vertellen wat ze nu weten over waarom Michiel beter wel of niet over de brief van Dirk kan vertellen aan zijn vader. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
AFRONDING	
GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welke samenwerkingvaardigheid de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
GH	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.
///	Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.
terugblik	- woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	- woorden van de week - teamopdrachten
spel	- Brain Game naar keuze

Les 3

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen over waarom Michiel wel of niet aan zijn vader moet vertellen over het distributiekantoor in Lagezande en over het briefje dat hij verstoopt had.
 - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen waarom meneer en mevrouw Knopper zo overstuurd zijn en kunnen aangeven waaruit ze dat op kunnen maken.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 17 t/m 22
 - teamboekje, les 1-5
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Vorige les hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden staat al vast, maar de laatste woorden kiezen jullie zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen uit de tekst de belangrijkste informatie halen over waarom Michiel wel of niet aan zijn vader moet vertellen over het distributiekantoor in Lagezande en over het briefje dat hij verstoopt had en kunnen in eigen woorden uitleggen waarom meneer en mevrouw Knopper zo overstuurd zijn en waaruit ze dat kunnen opmaken.

- 1. Uitleg leesdoel.** "Bij het verhelderen is het belangrijk dat je goed en zorgvuldig leest. Zo kun je het ook in je eigen woorden vertellen. Bij opdracht vier wordt gevraagd waarom meneer en mevrouw Knopper zo overstuurd zijn. Een deel daarvan kun je misschien lezen in de tekst, maar het is ook heel belangrijk dat je zelf nadenkt over wat er allemaal gebeurd is en waarom er dan zo gehandeld wordt in het boek. Je weet namelijk niet wat er allemaal in het huis van de familie afgespeeld heeft. Gebruik dus niet alleen maar de informatie die op de bladzijden staat die je gelezen hebt, maar denk ook goed na over wat je al eerder gelezen hebt en probeer te bedenken wat er gebeurt op momenten dat het niet letterlijk in de tekst staat."

- 2. Teamopdrachten. Plannen van de opdrachten.**

- 3. Zelfstandig lezen: blz. 17 t/m blz. 22, memo's plakken op aanwijzingen.**

tijd 10 minuten

klaar Woorden van de week, bezig met de teamopdrachten

- 4. Maatjeswerk:** memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.

tijd 10 minuten

klaar Duolezen: blz. 21 en 22, bezig met de teamopdrachten.

- 5. Team. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.**

tijd 10 minuten

- GH** 6. Groep. Laat de teams vertellen wat ze als teamantwoord hebben op de vraag waarom Michiel wel of juist niet aan zijn vader moet vertellen over het distributiekantoor in Lagezande en over het briefje dat hij verstopt had. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
- ///** Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

- GH** 1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.

- terugblik**
- teamopdrachten
 - woorden van de week
 - punten en feedback

- voorblik**
- toets
 - introductie schrijfo opdracht

- spel** Brain Game naar keuze

Les 4

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 23 t/m 27
- toetsboekje, week 1 (les 4)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - teamopdrachten
- woorden van de week

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.

tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag. Leg uit dat jij woorden vanuit het teamboekje in hun toetsboekje geschreven hebt. Elk team heeft daar dus andere woorden staan.
3. Zelfstandig lezen: blz. 23 t/m 27 en maken van de vragen.

tijd 30 minuten
klaar Woorden van de week afmaken, stillezen

4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.

→ Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een briefje schrijven met een geheime boodschap erin.

1. Ophalen van kennis. "Dirk geeft Michiel een briefje met een belangrijke boodschap, maar niet iedereen mag weten wat erop staat. In de oorlog moesten er vaak boodschappen doorgegeven worden waar niet iedereen iets van af mocht weten. Je wist namelijk maar nooit wie het in handen kreeg; iemand die aan jouw kant staat of juist de vijand. Daarom moest je soms een beetje geheimzinnig doen. Wij gaan vandaag ook een briefje schrijven met een geheime boodschap. En dat doen we niet zomaar, we gaan er goed over nadenken hoe we ervoor kunnen zorgen dat de verkeerde mensen niet weten wat er staat."

tijd	2. Opdracht. “Lees de opdracht en het stappenplan door. Bespreek eerst met elkaar welke boodschap je duidelijk wil maken aan de lezer, maar die andere mensen niet mogen lezen. Daarna ga je bedenken hoe je dat in het briefje gaat verwerken. Als je dat gedaan hebt, kun je beginnen met het schrijven van het briefje. Bespreek hoe jullie het schrijven van het briefje gaan aanpakken. Als je hiermee klaar bent, dan kun je alvast een begin maken met het bedenken van de boodschap en de geheime vertaling ervan.”
klaar	<u>10 minuten</u>
///	Een begin maken met het schrijven van de geheime boodschap.
	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - voorbereiding op de schrijfoopdracht - punten en feedback
vooruitblik	<ul style="list-style-type: none"> - schrijfoopdracht - terugblik op de voorspelling - inleveren van teamboekje - team van de week
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 5

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een briefje schrijven met een geheime boodschap erin.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 28 t/m 34
- teamboekje, les 1-5

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - toets
- voorbereiding op schrijfo opdracht

vooruitblik - schrijfo opdracht
- terugblik op de voorspelling
- inleveren teamboekje
- team van de week

TEAMOPDRACHTEN: AFMAKEN OPDRACHTEN EN BRIEFJE MET GEHEIME BOODSCHAP

Doel: De leerlingen kunnen een briefje schrijven met een geheime boodschap erin.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, maar we hebben ook de opdracht om het briefje met de geheime boodschap te schrijven. Tijdens les 4 hebben we daar een begin mee gemaakt en vandaag gaan jullie het briefje. Jullie hebben al overlegd hoe je het gaat aanpakken. Als dat nog niet helemaal duidelijk is, moeten jullie nog even overleggen wie in jullie team wat gaat doen. Aan het eind van deze les leest ieder team zijn briefje voor aan de groep."

2. Opdracht. "Lees in het teamboekje de opdracht nog eens door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten helemaal af."

tijd 30 minuten

klaar een tekening of een rebus maken waar nog een geheime boodschap in zit

/// **Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.**

3. Presentatie van het verhaal. "Jullie gaan nu als team jullie briefje presenteren aan de groep. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd 5 minuten

4. Laat de teams de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen aan de teams en laat de groep Tops geven. De teams kunnen deze tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week.

tijd 10 minuten

5. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") **voor de volgende week.**

tijd 5 minuten

/// **Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.**

→ *Noteer in welke mate het de teams gelukt is om aan de eisen van de schrijfo opdracht te voldoen.*

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze opgedaan hebben de voorspellingen beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. "We zijn nu vijf lessen bezig met het boek 'Oorlogswinter'. Met de dobbelsteen hebben we allerlei voorspellingen gedaan over het boek. Vandaag gaan we kijken of we het nog steeds eens zijn met onze voorspellingen. Voorspellingen kunnen uitkomen, maar het is natuurlijk helemaal niet raar dat ze soms ook niet uitkomen. De schrijver kan je bijvoorbeeld op een verkeerd been hebben gezet."

GH ///	<p>2. Opdracht. “We gaan eerst kijken naar de ‘voorkant’. We hebben voorspeld dat het boek gaat over <i>(vul aan wat het antwoord van de groep was)</i>. Nu we al vijf dagen in het boek hebben gelezen weten we nu meer over de inhoud van het boek. Hebben we het juist voorspeld?”</p> <p>Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. “Dan gaan we nu kijken naar de illustraties. <i>(vul aan wat het antwoord van de groep was)</i>. Klopt dit met wat we nu gelezen en gezien hebben?”</p>
GH ///	<p>Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben om iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.</p>
tip	<p><i>Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.</i></p> <p>3. Afronding. “We hebben de voorspellingen aangepast met dat wat we nu weten over het boek. Maar het boek is natuurlijk nog niet uit. Volgende week gaan we kijken of er toch nog verrassende informatie is gekomen, die we niet verwacht hadden.”</p>

AFRONDING

///	<p>1. Woorden van de week. “Deze week hebben jullie weer zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit kunnen toevallig dezelfde woorden zijn als de woorden die we samen hebben gekozen voor de woordmuur. Dit teamwoordenboek leveren jullie vandaag in en daar kun je ook punten voor krijgen.”</p> <p>2. Inleveren teamboekjes. “Vandaag levert iedereen de teamboekjes in. Deze worden nageken en de punten hiervoor noteer je op de teamlijst.”</p> <p>3. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.”</p> <p>Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten. “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.”</p> <p>Vieren van het resultaat. Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. Ieder team telt de punten op en het team met de meeste punten is volgende week ‘team van de week’.</p> <p>4. Vooruitblik. “Volgende week lezen we verder in ‘Oorlogswinter’.”</p>
-----	--

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 6-10

De lesdoelen van les 6-10:

‘Oorlogswinter’ – Jan Terlouw Bladzijde 35 t/m 69	
Fictie: (oorlog/ geschiedenis/ verzet)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vertellen hoe Michiel en Erica met Jack omgaan. - De leerlingen kunnen vertellen hoe de situatie verandert als de overleden Duitser in het bos gevonden is.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken en de betekenis. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen hoe Jack op Michiel reageert en waardoor zijn reactie verandert. - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat Michiels vader bedoelt met ‘Een goede verzetsstrijder is eenzaam. Hij is alleen met zijn taak en met wat hij weet.’, welk gevoel dat oproept bij Michiel en waaraan je dat merkt. - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat Michiel bedoelt met ‘Hoe meer je weet, hoe gevaarlijker het is.’ en waarom hij dat zegt. - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen of zij, in de schoenen van Michiel, het briefje zouden versturen aan de moeder van Jack en waarom, door gebruik te maken van aanwijzingen uit de tekst. - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen hoe Michiel en Jack zich erbij voelen dat Erica het verband van Jack vernieuwd heeft en waar je dat aan merkt. - De leerlingen kunnen verschillen en overeenkomsten benoemen voor Michiel van voor- en nadat de overleden Duitser gevonden is in het bos.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een plattegrond met legenda maken van het dorp waar Michiel in woont.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 6-10):

- Kijk de opdrachten van les 1-5 na en leg de teamboekjes ‘Oorlogswinter’ weer klaar.
- Zet het digibordschema ‘Oorlogswinter’ les 6-10* klaar.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg voldoende kopieën studiewijzers klaar per team (teamopdrachten: 6 x ‘woord en betekenis’, ‘cirkels van verschil en overeenkomst’)
- Hang de woordmuur op.
- Schrijf voor elk team twee woorden uit het teamwoordenboek in het toetsboekje (les 9).
- Leg antwoordblad ABCD met wasknijper klaar per leerling (les 9).
- A3-papier per team (les 10).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
6	de conversatie	36	<i>Een gesprek, minstens twee mensen die met elkaar praten.</i>
6.	omstandig	37	<i>Uitvoeriger of uitgebreider dan nodig.</i>
7.	groezelig(e)	42	<i>Een beetje vuil en onfris.</i>
7.	de colonne	45	<i>Een lange rij, vaak een groep marcherende soldaten of rijdende militaire auto's.</i>
8.	achterdocht	50	<i>Het gevoel dat iemand niet te vertrouwen is.</i>
8.	schaduwen (ww)	51	<i>Iemand volgen zonder dat hij of zij het merkt.</i>

Les 6

**Samenwerk
vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.

Lesdoel:

- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen hoe Jack op Michiel reageert en waardoor dat verandert.
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat Michiels vader bedoelt met 'Een goede verzetsstrijder is eenzaam. Hij is alleen met zijn taak en met wat hij weet.', welk gevoel dat oproept bij Michiel en waaraan je dat merkt.

Materialen:

- 'Oorlogswinter', blz. 35 t/m 41
- teamboekje, les 6-10
- spiekbrieven 'verhelderen'
- studiewijzer per team: 6x 'woord en betekenis'
- woordmuur
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

1. Terugblik. "Vorige week hebben we teamopdrachten gemaakt die onder andere gingen over de woorden van de week en over het briefje dat Michiel van Dirk gekregen had. Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de teamboekjes ingeleverd en heb ik de teams punten gegeven voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is deze week het team van de week en dat is geworden (Noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."

2. Vooruitblik. "Deze week lezen we verder over de oorlogswinter en wat Michiel allemaal meemaakt en zijn er weer teamopdrachten. Maar eerst bepalen we per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 6-10."

tijd 5 minuten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "In het teamboekje zie je bij les 6-10 weer een deel van de woorden van de week in een kolom staan. Van deze woorden moet je de betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Deze woorden van de week vullen jullie verder aan door deze week voor zes woorden een studiewijzer 'woord en betekenis' in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden. Zorg dat je woorden kiest die belangrijk zijn voor het begrip van de tekst en die iedereen moeilijk vindt. Vergeet niet op welke bladzijde je de woorden gevonden hebt."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen hoe Jack op Michiel reageert en waardoor dat verandert en ze kunnen in eigen woorden uitleggen wat Michiels vader bedoelt met 'Een goede verzetsstrijder is eenzaam. Hij is alleen met zijn taak en met wat hij weet.', welk gevoel dat oproept bij Michiel en waaraan je dat merkt.

1. Leesdoel. "Deze week gaan we verder met de strategie verhelderen. Bij verhelderen is het belangrijk dat je op zoek gaat naar aanwijzingen in de tekst. Eén van de vragen is hoe Jack reageert op Michiel aan het begin en daarna. Dit kun je in de tekst lezen, maar bedenk hoe je het zelf het beste kunt beschrijven. Daarna ga je proberen te verklaren waarom Jack eerst anders reageert dan daarna. Dit kun je niet letterlijk terugvinden in de tekst, maar je gaat op zoek naar aanwijzingen in de tekst."

	<p>2. Modeling. “Voor deze eerste vraag moeten we bladzijde 35 en 36 lezen. Ik begin met lezen.” Lees bladzijde 35 voor t/m ‘Met dat pistool gebarde hij Michiel het hol in te gaan.’ “Ik merk dat Jack eerst vijandig op Michiel reageert. Dat weet ik omdat hij een pistool op hem gericht houdt. Het wordt duidelijk dat hij hem niet vertrouwt. Daarna verandert het hoe Jack met Michiel omgaat. Dit kun je later in de tekst lezen. In je teamboekje noteer je dat en schrijf je ook op waarom Jack in het begin anders reageert op Michiel dan later.”</p> <p>3. Teamopdrachten. Plannen van de opdrachten.</p> <p>4. Zelfstandig lezen: blz. 35 t/m 41, memo’s plakken op mogelijke antwoorden op de vragen. <u>10 minuten</u> Woorden van de week, bezig met de teamopdrachten.</p> <p>5. Maatjeswerk: memo’s vergelijken, bespreken wat het beste antwoord op de vraag is. <u>10 minuten</u> Bezig met de teamopdrachten, duolezen: blz. 40 t/m 41.</p> <p>6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten. <u>20 minuten</u></p> <p>7. Groep. Laat de teams vertellen wat ze als teamantwoord hebben op de vraag wat Michiels vader bedoelt met ‘Een goede verzetsstrijder is eenzaam. Hij is alleen met zijn taak en met wat hij weet’. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.</p> <p>Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.</p>
tijd klaar	
tijd klaar	
tijd GH	
///	
AFRONDING	
GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan de samenwerkvaardigheid die de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.</p>
GH	<p>2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek en op de woordmuur willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.</p>
///	
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerkvaardigheid - woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten
spel	Brain Game naar keuze

Les 7

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat Michiel bedoelt met 'Hoe meer je weet, hoe gevaarlijker het is.' en waarom hij dat zegt.
 - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen of zij, in de schoenen van Michiel, het briefje zouden versturen aan de moeder van Jack en waarom, door gebruik te maken van aanwijzingen uit de tekst.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 42 t/m 48
 - teamboekje, les 6-10
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid
 - woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Vorige les hebben we de eerste zelfgekozen woorden op de woordmuur geschreven. Ook heb ik zelf twee woorden op de muur gezet. Vandaag vullen we de woordmuur verder aan. Let ook vandaag dus goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek. Als je nog niet alle woorden hebt opgezocht in het woordenboek, kun je daar vandaag mee verder."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat Michiel bedoelt met 'Hoe meer je weet, hoe gevaarlijker het is' en waarom hij dat zegt en ze kunnen in eigen woorden uitleggen of zij, in de schoenen van Michiel, het briefje zouden versturen aan de moeder van Jack en waarom, door gebruik te maken van aanwijzingen uit de tekst.

- 1. Uitleg.** "In les 6 hebben jullie als team al een deel van de opdrachten gemaakt. Vandaag staan er weer vragen in het teamboekje die jullie moeten invullen. We gaan vandaag weer verder met het verhelderen."

- 2. Modeling.** "Bij vraag vier wordt er van jullie verwacht om aan te geven wat jullie zouden doen als jullie Michiel waren. Michiel twijfelt of hij een briefje naar de moeder van Jack moet sturen. Daarover lezen we ook in de tekst. Er staan dingen in de tekst die je zouden kunnen overtuigen om het briefje wel te versturen, maar er zijn ook dingen die je misschien tegenhouden om het briefje te versturen. Ik lees een stukje uit de tekst." **Lees bladzijde 47 vanaf 'En nu is je moeder ongerust over jou.' voor.** "De moeder van Jack is erg ongerust en denkt waarschijnlijk dat Jack al dood is. Het zou Jack en zijn moeder dus enorm helpen als het briefje verstuurt wordt. Dit is een reden om het wel te versturen. Lees ook de rest van de tekst en probeer te achterhalen of er nog meer redenen zijn om wel of niet het briefje te versturen. Ga eens met je team in overleg welke redenen je het belangrijkste vindt en kom tot een conclusie."

- 3. Teamopdrachten. Plannen van de teamopdrachten.**

- 4. Zelfstandig lezen:** blz. 42 t/m 48, memo's plakken op mogelijke antwoorden op de vragen.

10 minuten

Woorden van de week, bezig met de teamopdrachten.

- 5. Maatjeswerk: memo's vergelijken en bespreken.**

**tijd
klaar**

tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	Bezig met de teamopdrachten, duolezen: blz. 47 t/m 48.
	6. Teamopdrachten. Planning en uitvoeren van de opdrachten.
tijd	<u>15 minuten</u>
GH	7. Groep. Laat de teams vertellen of ze het briefje zouden versturen naar Jacks moeder en waarom wel of niet. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
AFRONDING	
GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkingvaardigheid de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
///	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten
spel	Brain Game naar keuze

Les 8

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen hoe Michiel en Jack zich erbij voelen dat Erica het verband van Jack vernieuwd heeft en waar je dat aan merkt.
 - De leerlingen kunnen verschillen en overeenkomsten benoemen voor Michiel van voor- en nadat de overleden Duitser gevonden is in het bos.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 49 t/m 55
 - teamboekje, les 6-10
 - studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst' per team
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Vorige les hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden heb ik voor jullie gekozen, maar de laatste woorden kiezen jullie weer zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen hoe Michiel en Jack zich erbij voelen dat Erica het verband van Jack vernieuwd heeft en waar je dat aan merkt en ze kunnen verschillen en overeenkomsten benoemen voor Michiel van voor- en nadat de overleden Duitser gevonden is in het bos.

- 1. Uitleg.** "We gaan vandaag de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst' invullen. Daarvoor gaan we op zoek naar verschillen en overeenkomsten van voor- en nadat de overleden Duitser is gevonden. Sommige dingen zijn voor Michiel veranderd, want het heeft veel invloed op zijn leven, maar er zijn ook dingen die nog hetzelfde blijven. Vooral de dingen die hetzelfde blijven staan niet altijd letterlijk in de tekst. Het is daarom belangrijk dat je zelf nadenkt over dingen die hij moet blijven doen of die niet veranderen. Gebruik daarvoor de tekst en probeer zelf te achterhalen wat overeenkomsten zijn en wat verschillen zijn."

- 2. Teamopdrachten. Plannen van de opdrachten.**

- 3. Zelfstandig lezen: blz. 49 t/m 55, memo's plakken op informatie**

tijd 10 minuten

klaar Woorden van de week, bezig met de teamopdrachten.

- 4. Maatjeswerk: memo's vergelijken, bespreken welke informatie geschikt is.**

tijd 10 minuten

klaar Duolezen: blz. 54 en 55, bezig met de teamopdrachten.

- 5. Team. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.**

tijd 10 minuten

- 6. Groep.** Laat de teams vertellen wat ze hebben ingevuld bij de vraag hoe Michiel en Jack zich erbij voelen dat Erica het verband van Jack vernieuwd heeft en waar ze dat uit opgemaakt hebben in de tekst.

GH
///

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.</p> <p>2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none">- woorden van de week- teamopdrachten- punten en feedback
vooruitblik	<ul style="list-style-type: none">- toets- introductie schrijfoopdracht
spel	Brain Game naar keuze

Les 9

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 56 t/m 62
- toetsboekje, week 2 (les 9)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- teamopdrachten met verhelderen

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.
tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 56 t/m 62 en maken van de vragen.
tijd 30 minuten
klaar Woorden van de week afmaken, stillezen
4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**
→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een plattegrond met legenda maken van het dorp waar Michiel in leeft.

1. Ophalen van kennis. "We lezen in het boek regelmatig dat Michiel ergens naartoe moet in het dorp waar hij woont. Wij gaan proberen, met de kennis die we hebben en voor de rest een beetje fantasie, een plattegrond te maken van het dorp waar Michiel in leeft."
2. Opdracht. "Bij een plattegrond is het belangrijk dat alles wat belangrijk is erop staat en dat je er een legenda bij maakt. Eerst gaan we kijken in de bladzijden die we tot nu toe gelezen hebben welke plekken er allemaal zijn. Wie zou er al een plek kunnen noemen die we zijn tegengekomen in het boek?" **DDU.** "Daarna gaan jullie zelf bedenken waar dat zou moeten liggen en wat er mogelijk nog meer in het dorp staat. Vandaag kunnen jullie alvast op zoek naar de plaatsen die in het boek genoemd worden. Misschien wordt er ook iets gezegd over

DDU

de afstand tussen de verschillende plekken. Deze informatie kun je ook gebruiken. In les 10 kunnen jullie er dingen bij verzinnen en beginnen met tekenen.”

tijd 10 minuten

klaar Meerdere plekken en dingen bedenken in het dorp voor op de plattegrond.

/// **Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.**

AFRONDING

terugblik

- toets
- voorbereiding op de schrijfpdracht
- punten en feedback

vooruitblik

- schrijfpdracht
- inleveren van teamwoordenboek
- team van de week

facultatief **Brain Game naar keuze**

Les 10

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een plattegrond met legenda maken van het dorp waar Michiel in woont.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 63 t/m 69
- teamboekje, les 6-10
- A3-papier (voor elk team één)

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - toets
- voorbereiding op schrijfp opdracht

vooruitblik - schrijfp opdracht
- inleveren woordlijsten
- team van de week

TEAMOPDRACHTEN: AFMAKEN VAN DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een plattegrond met legenda maken van het dorp waar Michiel in woont.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, maar we hebben ook de schrijfp opdracht, namelijk het maken van de plattegrond met legenda. In les 9 hebben we daar een begin mee gemaakt en vandaag gaan jullie het afmaken. Jullie hebben al overlegd hoe je het gaat aanpakken. Als dat nog niet helemaal duidelijk is, moeten jullie nog even overleggen wie in jullie team wat gaat doen. Aan het eind van de les laat ieder team aan de groep weten welke ontmoeting ze bedacht hebben."

2. Opdracht. "Lees in het teamboekje de opdracht nog eens door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten helemaal af. Denk er bij de plattegrond aan dat je ook een legenda moet maken. Wat is een legenda ook al weer?" **DDU.** "Een legenda is een vakje bij de plattegrond die je vertelt wat bepaalde kleuren of figuren betekenen in je plattegrond. Op die manier hoef je niet al alles erbij te schrijven en wordt het wat overzichtelijker. We maken de plattegrond op een groot A3-vel. In het teamboekje staat dus alleen een stappenplan."

DDU 30 minuten
Maak de plattegrond extra mooi door tekeningen of mooie kleuren.
Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

3. Presentatie van het verhaal. "Jullie gaan nu als team jullie plattegrond presenteren. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd 5 minuten
4. Laat de teams de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen aan de teams en laat de groep Tops geven. De teams kunnen deze tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week.

tijd 10 minuten
5. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") **voor de volgende week.**

tijd 5 minuten
Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
→ *Noteer in welke mate het de teams gelukt is om aan de eisen van de schrijfp opdracht te voldoen.*

AFRONDING

///

1. Woorden van de week. “Deze week hebben jullie zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit teamwoordenboek leveren jullie vandaag in en daar kun je ook punten voor krijgen.”

2. Inleveren teamboekjes. “Vandaag levert iedereen de teamboekjes in. Deze worden nagekeken en de punten hiervoor noteer je op de teamlijst.”

3. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen maatjes) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.”

Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. **Ieder team telt de punten op en het team met de meeste punten is volgende week ‘team van de week’.**

4. Vooruitblik. “Volgende week zullen we verder lezen in ‘Oorlogswinter’.”

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 11-15

De lesdoelen van les 11-15:

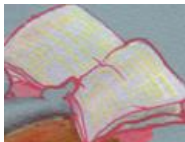
‘Oorlogswinter’ – Jan Terlouw Bladzijde 70 t/m 106	
Fictie: (oorlog/ geschiedenis/ verzet)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vertellen hoe Michiel de familie Kleerkoper helpt. - De leerlingen kunnen vertellen hoe Michiel ontsnapt uit de handen van de Duitsers.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken en de betekenis. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vertellen welke vraag mevrouw van Beusekom had kunnen stellen in plaats zich expres te verspreken. - De leerlingen kunnen uitleggen waarom de kans dat Jitchak zijn vrouw en dochter nog terug zou zien bijna nul is. - De leerlingen kunnen uitleggen waarom meneer Kleerkoper Michiel ‘doortastend’ noemt. - De leerlingen kunnen vertellen welke vraag Michiel aan de Barones had moeten stellen als hij niet tegen haar zou liegen. - De leerlingen kunnen een vraag bedenken bij het antwoord ‘Ze reden Schafter voorbij’. - De leerlingen kunnen uitleggen waarom de boeren niet meteen antwoord geven op de vraag van de Duitsers. - De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.
Schrijven:	- De leerlingen kunnen een brief schrijven naar Michiel, de hoofdpersoon van het boek.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 11-15):

- Kijk de opdrachten van les 6-10 na en leg de teamboekjes ‘Oorlogswinter’ weer klaar.
- Zet het digibordschema ‘Oorlogswinter’ les 11-15* klaar.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg voldoende kopieën studiewijzers klaar per team (teamopdrachten: 6 x ‘woord en betekenis’)
- Hang de woordmuur op.
- Schrijf voor elk team twee woorden uit het teamwoordenboek in het toetsboekje (les 14).
- Leg antwoordblad ABCD met wasknijper klaar per leerling (les 14).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
11.	resoluut	70	<i>Zonder aarzeling, besluitvaardig.</i>
11.	benard(e)	74	<i>Onaangenaam en zorgwekkend.</i>
12.	de ontroering	79	<i>Plotselinge emotie, zoals woede, vreugde of verdriet.</i>
12.	de serre	81	<i>Een glazen uitbouw aan een huis.</i>
13.	royaal	84	<i>Niet precies, maar met iets erbij.</i>
13.	gnuiwend	90	<i>Gniffelen, zich in stilte verheugen.</i>

Les 11

**Samenwerk
vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.

Lesdoel:

- De leerlingen kunnen vertellen welke vraag mevrouw van Beusekom had kunnen stellen in plaats zich expres te verspreken.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom de kans dat Jitzchak zijn vrouw en dochter nog terug zou zien bijna nul is.
- De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

Materialen:

- 'Oorlogswinter', blz. 70 t/m 76
- teamboekje, les 11-15
- studiewijzer per team: 6x 'woord en betekenis' en teamwoordbonnen
- Brain Game naar keuze
- woordmuur
- voorspelkaart en dobbelsteen (per team)

TERUG- EN VOORUITBLIK

1. Terugblik. "Vorige week hebben we teamopdrachten gemaakt die onder andere gingen over de woorden van de week en over het briefje dat Michiel van Dirk gekregen had. Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de teamboekjes ingeleverd en heb ik de teams punten gegeven voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is deze week het team van de week en dat is geworden (Noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."

2. Vooruitblik. "Deze week lezen we verder over de oorlogswinter en wat Michiel allemaal meemaakt en zijn er weer teamopdrachten. Maar eerst bepalen we per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 11-15."

tijd 5 minuten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "In het teamboekje zie je bij les 11-15 een deel van de woorden van de week al staan. Van deze woorden moet je de betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Deze woorden van de week vullen jullie verder aan door voor zes woorden een studiewijzer 'woord en betekenis' in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden."

2. Modeling. "Ik geef een voorbeeld van een woord voor mijn teamwoordenboek. Een van de woorden van de week is het woord 'resoluut'. Dit woord vind ik onderaan bladzijde 70. Ik lees de zin: 'Resoluut stapte hij op het koude zeil'. Hieruit kan ik opmaken dat resoluut een woord is dat beschrijft hoe je iets doet. Ik lees de volgende zin: 'Je bent de man in huis of je bent het niet'. Door deze zin denk ik dat hij iets vol overtuiging doet, omdat hij vindt dat hij als man des huizes op moet treden. Het zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat hij iets vastberaden of vol overtuiging doet. Nu kun je het woord opzoeken in het teamboekje om erachter te komen of je voorspelling klopt."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen vertellen welke vraag mevrouw van Beusekom had kunnen stellen in plaats van zich expres te verspreken, ze kunnen uitleggen waarom de kans dat Jitchak zijn vrouw en dochter nog terug zou zien bijna nul is en ze kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

1. Uitleg leesdoel. “Jullie werken met je team aan de woorden van de week en maken ook samen de teamopdrachten. Op vrijdag moeten alle opdrachten helemaal af zijn. We gaan deze week bezig met de strategie ‘vraag & antwoord’. Bij deze strategie moet je soms antwoorden op vragen beantwoorden, maar je moet soms ook zelf vragen stellen. Opdracht 1 is zo’n opdracht waarbij je zelf een vraag moet stellen.”

2. Modeling. “Mevrouw van Beusekom versprekt zich expres op bladzijde 73. Eens even kijken wat ze daar zegt.” **Lees de eerste regel van bladzijde 73 voor.** “Ze noemt de verkeerde naam van de man. Waarom zou ze dat doen? We lezen verder in de alinea eronder.” **Lees ‘Beide mannen ...’ t/m ‘... joden waren?’** “In deze tekst lezen we dat ze een typische Joodse naam noemde. Waarom zou ze dat gedaan hebben? Ik denk dat ze erachter wil komen of de mannen niet Joods zijn, ondanks dat de naam die ze eerst noemden deed vermoeden dat dat niet zo is. We moeten bij deze opdracht dus een vraag bedenken die ze zou kunnen stellen om erachter te komen of de mannen Joods zijn. Hier kun je in je team over nadenken.”

3. Teamopdrachten. Plannen van de teamopdrachten.

4. Zelfstandig lezen: blz. 70 t/m 76, memo’s plakken op lastige woorden.

tijd
klaar 10 minuten

Woorden van de week

5. Maatjeswerk: memo’s vergelijken, woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.

tijd
klaar 10 minuten

Duolezen: blz. 75 en 76, bezig met de teamopdrachten

6. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.

tijd
/// 20 minuten

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan de samenwerkingvaardigheid die de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.

GH

2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten. Bespreek met de leerlingen of ze woorden tegen zijn gekomen die een betekenis hebben die anders is dan in het woordenboek omschreven staat. Stimuleer de discussie waarom dit mogelijk zo is (het wordt letterlijk/figuurlijk gebruikt, het gaat om een ander ding, etc.)

GH

///

terugblik

- samenwerkingvaardigheid
- woorden van de week
- teamopdrachten
- punten en feedback

vooruitblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

Les 12

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom meneer Kleerkoper Michiel 'doortastend' noemt.
 - De leerlingen kunnen vertellen welke vraag Michiel aan de Barones had moeten stellen als hij niet tegen haar zou liegen.
 - De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 77 t/m 83
 - teamboekje, les 11-15
 - spiekbrief 'vraag & antwoord'
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid/samenwerken in de teams
 - woorden van de week
 - teamopdrachten voorspellen

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Vorige les hebben we de eerste zelfgekozen woorden op de woordmuur geschreven. Let vandaag weer goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor je teamwoordenboek en waarmee we de woordmuur kunnen aanvullen."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen uitleggen waarom meneer Kleerkoper Michiel 'doortastend' noemt, ze vertellen welke vraag Michiel aan de Barones had moeten stellen als hij niet tegen haar zou liegen en ze kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

- 1. Leesdoel.** "Vandaag gaan we verder met de strategie vraag & antwoord. We gaan hierbij vragen beantwoorden, maar ook zelf vragen bedenken en vragen stellen bij de tekst. Bij opdracht 3 wordt gevraagd waarom meneer Kleerkoper Michiel 'doortastend' noemt. Bij de andere opdracht bedenk je een vraag die Michiel gesteld zou kunnen hebben als hij niet zou liegen tegen de Barones."

- 2. Modeling.** "Om opdracht 3 te kunnen beantwoorden, moeten we wel eerst op zoek naar de tekst waarin meneer Kleerkoper Michiel doortastend noemt. Bij de opdracht staat dat ik bladzijde 78 en 79 moet lezen, dus daar ergens zou het moeten staan. Net onder het midden zie ik staan dat meneer Kleerkoper tegen mevrouw van Beusekom zegt dat ze een doortastende zoon heeft. Daar zal dus naar verwezen zijn in de opdracht. Om te kunnen bepalen waarom hij het zegt, moet ik eerst nagaan of ik begrijp wat hij bedoelt met 'doortastend'." **Zoek in het woordenboek of op het internet de betekenis van 'doortastend' op.** "Doortastend betekent dat iemand vastberaden en moedig aan het werk gaat. Lees met je team bladzijde 78 en 79 en ga op zoek naar informatie over wat Michiel doet wat doortastend is."

- 3. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.** "Lees de opdracht met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht."

tijd 5 minuten

- 4. Zelfstandig lezen: blz. 77 t/m 83, memo's plakken op aanwijzingen.**

tijd 10 minuten

klaar	Woorden van de week, bezig met de teamopdrachten
	5. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	Duolezen: blz. 82 en 83, bezig met de teamopdrachten.
	6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.
tijd	<u>20 minuten</u>
	7. Groep. Laat de teams vertellen wat ze nu weten over waarom meneer Kleerkoper Michiel doortastend noemt. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
GH ///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welke samenwerkingvaardigheid de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
GH ///	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 13

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen een vraag bedenken bij het antwoord 'Ze reden Schafter voorbij'.
 - De leerlingen kunnen uitleggen waarom de boeren niet meteen antwoord geven op de vraag van de Duitsers.
 - De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 84 t/m 91
 - teamboekje, les 11-15
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Vorige les hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden staat al vast, maar de laatste woorden kiezen jullie zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen een vraag bedenken bij het antwoord 'Ze reden Schafter voorbij', ze kunnen uitleggen waarom de boeren niet meteen antwoord geven op de vraag van de Duitsers en ze kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

- 1. Uitleg leesdoel.** "Ook vandaag gaan we weer bezig met de strategie vraag & antwoord. We focussen ons dus op vragen. Bij opdracht 5 doen we dat door zelf een vraag bij een antwoord te bedenken. Daarvoor hebben we het boek nodig. Je kan zowel een opzoekvraag als een nadenkvraag verzinnen. Bij opdracht 6 is het de bedoeling dat je uitlegt waarom de boeren niet meteen antwoord geven op de vraag van de Duitsers."
- 2. Teamopdrachten. Plannen van de teamopdrachten.**
- 3. Zelfstandig lezen: blz. 84 t/m blz. 91, memo's plakken op aanwijzingen.**
- tijd klaar** 10 minuten
Woorden van de week, bezig met de teamopdrachten
- 4. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.**
- tijd klaar** 10 minuten
Duolezen: blz. 89 t/m 91, bezig met de teamopdrachten.
- 5. Team. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.**
- tijd GH** 10 minuten
6. Groep. Laat de teams vertellen welke vraag ze bij het antwoord 'Ze reden Schafter voorbij' bedacht hebben. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
- ///** Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.</p> <p>2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none">- teamopdrachten- woorden van de week- punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none">- toets- introductie schrijfopdracht
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 14

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 92 t/m 99
- toetsboekje, week 3 (les 14)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - teamopdrachten
- woorden van de week

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.
tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 92 t/m 99 en maken van de vragen.
tijd 30 minuten
klaar Woorden van de week afmaken, stillezen
4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**
→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een brief schrijven naar Michiel, de hoofdpersoon van het boek.

1. Ophalen van kennis. "Michiel leefde tijdens de Tweede Wereldoorlog en je leest van alles over wat hij meemaakte in het boek. Ondertussen weten we hoe de Tweede Wereldoorlog afgelopen is en hoe het nu, zoveel jaren later, eruitziet. Misschien wil je Michiel iets vragen of iets vertellen of misschien wil je hem wel geruststellen. In deze opdracht schrijf je een brief naar Michiel waarin je hem iets kan vertellen of vragen, of misschien wel beide."
2. Opdracht. "Lees de opdracht en het stappenplan door. Bespreek eerst met elkaar wat je Michiel wilt vertellen of vragen. Daarna ga je bedenken hoe je het opschrijft. Als je dat gedaan hebt, kun je beginnen met het schrijven van de brief. Bespreek hoe jullie het schrijven van de brief gaan aanpakken. Nu ga je eerst bedenken wat je aan Michiel wil vertellen of vragen."

tijd 10 minuten
klaar Een begin maken met de brief.
/// **Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.**

AFRONDING

terugblik - toets
 - voorbereiding op de schrijfpdracht
 - punten en feedback

voorblik - schrijfpdracht
 - terugblik op de voorspelling
 - inleveren van teamwoordenboek
 - team van de week

facultatief **Brain Game naar keuze**

Les 15

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een brief schrijven naar Michiel, de hoofdpersoon van het boek.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 100 t/m 106
- teamboekje, les 11-15

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - toets
- voorbereiding op schrijfo opdracht

vooruitblik - schrijfo opdracht
- terugblik op de voorspelling
- inleveren teamboekje
- team van de week

TEAMOPDRACHTEN: AFMAKEN BRIEF

Doel: De leerlingen kunnen een brief schrijven naar Michiel, de hoofdpersoon van het boek.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, maar we hebben ook de schrijfo opdracht waarin je een brief schrijft naar Michiel. In de vorige les hebben we daar een begin mee gemaakt en vandaag gaan jullie de brief schrijven. Jullie hebben al overlegd hoe je het gaat aanpakken. Als dat nog niet helemaal duidelijk is, moeten jullie nog even overleggen wie in jullie team wat gaat doen. Aan het eind van deze les leest ieder team zijn verhaal voor aan de groep."

2. Opdracht. "Lees in het teamboekje de opdracht nog eens door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten helemaal af."

tijd
klaar
///

30 minuten

Maak de brief mooi door bijvoorbeeld een tekening.

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

3. Presentatie van het verhaal. "Jullie gaan nu als team jullie brief presenteren aan de groep. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd

5 minuten

4. Laat de teams de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen aan de teams en laat de groep Tops geven. De teams kunnen deze tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week.

tijd

10 minuten

5. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") **voor de volgende week.**

tijd

5 minuten

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

///

→

Noteer in welke mate het de teams gelukt is om aan de eisen van de schrijfo opdracht te voldoen.

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze opgedaan hebben de voorspellingen beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. "We zijn nu over de helft met het boek 'Oorlogswinter'. Met de dobbelsteen hebben we allerlei voorspellingen gedaan over het boek. Vandaag gaan we kijken of we het nog steeds eens zijn met onze voorspellingen. Voorspellingen kunnen uitkomen, maar het is natuurlijk helemaal niet raar dat ze soms ook niet uitkomen. De schrijver kan je bijvoorbeeld op een verkeerd been hebben gezet."

GH
///

GH
///

tip

2. Opdracht. “We gaan eerst kijken naar de ‘voorkant’. We hebben voorspeld dat het boek gaat over *(vul aan wat het antwoord van de groep was)*. Nu we meer dan de helft van het boek hebben gelezen weten we nu meer over de inhoud van het boek. Hebben we het juist voorspeld?” **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen.** “Dan gaan we nu kijken naar de illustraties. *(vul aan wat het antwoord van de groep was)*. Klopt dit met wat we nu gelezen en gezien hebben?” **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben om iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.**

Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.

3. Afronding. “We hebben de voorspellingen aangepast met dat wat we nu weten over het boek. Maar het boek is natuurlijk nog niet uit. Volgende week gaan we kijken of er toch nog verrassende informatie is gekomen, die we niet verwacht hadden.”

AFRONDING

1. Woorden van de week. “Deze week hebben jullie weer zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit kunnen toevallig dezelfde woorden zijn als de woorden die we samen hebben gekozen voor de woordmuur. Dit teamwoordenboek leveren jullie vandaag in en daar kun je ook punten voor krijgen.”

2. Inleveren teamboekjes. “Vandaag levert iedereen de teamboekjes in. Deze worden nagekeken en de punten hiervoor noteer je op de teamlijst.”

3. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen maatjes) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.”

Vieren van het resultaat. Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. Ieder team telt de punten op en het team met de meeste punten is volgende week ‘team van de week’.

4. Vooruitblik. “Volgende les zullen we verder lezen in ‘Oorlogswinter’.”

///

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 16-20

De lesdoelen van les 16-20:

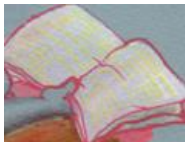
‘Oorlogswinter’ – Jan Terlouw Bladzijde 107 t/m 138	
Fictie: (oorlog/ geschiedenis/ verzet)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vertellen hoe Dirk ontsnapt is uit de handen van de Duitsers. - De leerlingen kunnen vertellen wat Dirk en Jack te maken hebben met de dood van de vader van Michiel en Erica.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken en de betekenis. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vertellen waarom Michiel zich afvraagt waarom een Duitser Jochem van het dak moest helpen en welk gevoel Michiel hierbij ervaart. - De leerlingen kunnen vertellen welke onbeantwoorde vragen er bleven nadat Michiel bij Jack en Dirk wegfietste. - De leerlingen kunnen uitleggen waarom Dirk aan Michiel vraagt wat het weer is. - De leerlingen kunnen uitleggen waarom Dirk schrikt als Michiel vraagt ‘Heet die commandant meester Postma?’. - De leerlingen kunnen uitleggen waarom Michiel beter niet aan Dirk kan vragen of Dirk wel aan de deur kon morrelen met die soldaat erbij. - De leerlingen kunnen een vraag bedenken bij de zin ‘Ze fietsten hun huis voorbij en gingen, zonder het af te hoeven spreken, automatisch haast, naar de Wigwam.’ - De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een nieuwe voorkant van de boekomslog ontwerpen bij het boek ‘Oorlogswinter’.

Voorbereiding (voorafgaand aan les 16-20):

- Kijk de opdrachten van les 11-15 na en leg de teamboekjes ‘Oorlogswinter’ weer klaar.
- Zet het digibordschema ‘Oorlogswinter’ les 16-20* klaar.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg voldoende kopieën studiewijzers klaar per team (teamopdrachten: 6 x ‘woord en betekenis’)
- Hang de woordmuur op.
- Schrijf voor elk team twee woorden uit het teamwoordenboek in het toetsboekje (les 19).
- Leg antwoordblad ABCD met wasknijper klaar per leerling (les 19).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
16.	duvelen (duvelt)	107	<i>Vallen.</i>
16.	waarachtig	111	<i>Feitelijk, ongetwijfeld.</i>
17.	vereffenen	115	<i>Afhandelen, afrekenen.</i>
17.	de hinderlaag	117	<i>Een schuilplaats van waaruit je iemand onvrwacht aanvalt.</i>
18.	morrelen	121	<i>Fruunniken, peuteren.</i>
18.	de ontbering	124	<i>Het missen van het meest noodzakelijke.</i>

Les 16

**Samenwerk
vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.

Lesdoel:

- De leerlingen kunnen vertellen waarom Michiel zich afvraagt waarom een Duitser Jochem van het dak moest helpen en welk gevoel Michiel hierbij ervaart.
- De leerlingen kunnen vertellen welke onbeantwoorde vragen er bleven nadat Michiel bij Jack en Dirk wegfietsde.
- De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

Materialen:

- 'Oorlogswinter', blz. 107 t/m 113
- teamboekje, les 16-20
- studiewijzer per team: 6x 'woord en betekenis' en teamwoordbonnen
- Brain Game naar keuze
- woordmuur
- spiekbrief 'vraag & antwoord'

TERUG- EN VOORUITBLIK

1. Terugblik. "Vorige week hebben we teamopdrachten gemaakt die onder andere gingen over de woorden van de week en de dingen die Michiel meemaakt tijdens de Tweede Wereldoorlog. Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de teamboekjes ingeleverd en heb ik de teams punten gegeven voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is deze week het team van de week en dat is geworden ... (Noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."

2. Vooruitblik. "Deze week lezen we verder over de oorlogswinter en wat Michiel allemaal meemaakt en zijn er weer teamopdrachten. Maar eerst bepalen we per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 16-20."

tijd 5 minuten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "In het teamboekje zie je bij les 16-20 een deel van de woorden van de week al staan. Van deze woorden moet je de betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Deze woorden van de week vullen jullie verder aan door voor zes woorden een studiewijzer 'woord en betekenis' in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden."

2. Modeling. "Ik geef een voorbeeld van een woord voor mijn teamwoordenboek. Een van de woorden van de week is het woord 'waarachtig'. Dit woord vind ik op bladzijde 111. Ik lees de zin: 't Is waarachtig je eigen hol,' zei Jack.' Wat me opvalt is dat ik het woord weg kan halen en dat de zin dan nog steeds klopt. Het lijkt er dus op dat dit woord extra kracht aan een zin kan geven. Ik kijk naar het woord en zie dat het woordje 'waar' erin zit. Het zou dus iets kunnen betekenen met dat het echt zo is. Dat zou ook logisch zijn als we de zinnen ervoor lezen. Ik heb nu een voorspelling gedaan over het woord en daarna zoek ik het woord op in het woordenboek om te kijken of het ook klopt."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen vertellen waarom Michiel zich afvraagt waarom een Duitser Jochem van het dak moest helpen en welk gevoel Michiel hierbij ervaart, welke onbeantwoorde vragen er bleven nadat Michiel bij Jack en Dirk wegfietste en welke vragen opzoekvragen zijn en welke nadenkvragen en waarom.

1. Uitleg leesdoel. “Jullie werken met je team aan de woorden van de week en maken ook samen de teamopdrachten. Op vrijdag moeten alle opdrachten helemaal af zijn. We gaan deze week weer bezig met de strategie ‘vraag & antwoord’. Bij deze strategie moet je soms antwoorden op vragen beantwoorden, maar je moet soms ook zelf vragen stellen of vragen bedenken die een personage uit het boek gesteld zou kunnen hebben. Bij opdracht 2 schrijf je bijvoorbeeld op welke onbeantwoorde vragen Michiel nog zou hebben nadat hij wegfietst bij Jack en Dirk.”

2. Modeling. “Als Michiel bij Jack en Dirk is krijgt hij een heleboel nieuwe informatie. Als je nieuwe informatie hoort, komen er vaak weer heel veel nieuwe vragen bij. Je kan je voorstellen dat Michiel ook een heleboel vragen had toen hij wegging bij Jack en Dirk. Dirk vertelde bijvoorbeeld dingen over hoe hij werd gemarteld en over hoe hij ontsnapt is. Dirk ziet er ook heel slecht uit. Als ik Michiel was, had ik me waarschijnlijk afgevraagd wat er precies allemaal met Dirk gebeurd is. Hoe is hij precies ontsnapt? Wat hebben ze hem allemaal gevraagd? En er zijn nog een heleboel andere vragen die je je zou kunnen afvragen als je Michiel was. Misschien kom je nog wel meer informatie tegen als je het stuk leest waar je vragen over zou kunnen stellen.”

3. Teamopdrachten. Plannen van de teamopdrachten.

4. Zelfstandig lezen: blz. 107 t/m 113, memo's plakken op lastige woorden.

tijd
klaar

10 minuten

woorden van de week

5. Maatjeswerk: memo's vergelijken, woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.

tijd
klaar

10 minuten

duolezen: blz. 112 en 113, bezig met de teamopdrachten

6. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.

tijd
///

20 minuten

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH

1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan de samenwerkingvaardigheid die de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.

GH

///

2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden. Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten. Bespreek met de leerlingen of ze woorden tegen zijn gekomen die een betekenis hebben die anders is dan in het woordenboek omschreven staat. Stimuleer de discussie waarom dit mogelijk zo is (het wordt letterlijk/figuurlijk gebruikt, het gaat om een ander ding, etc.)

terugblik

- samenwerkingvaardigheid
- woorden van de week
- teamopdrachten
- punten en feedback

voorblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

Les 17

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom Dirk aan Michiel vraagt wat het weer is.
 - De leerlingen kunnen uitleggen waarom Dirk schrikt als Michiel vraagt 'Heet die commandant meester Postma?'.
 - De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 114 t/m 120
 - teamboekje, les 16-20
 - spiekbrief 'vraag & antwoord'
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid
 - woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Vorige les hebben we de eerste zelfgekozen woorden op de woordmuur geschreven. Let vandaag weer goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor je teamwoordenboek en waarmee we de woordmuur kunnen aanvullen."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen uitleggen waarom Dirk aan Michiel vraagt het het weer is, waarom Dirk schrikt als Michiel vraagt 'Heet die commandant meester Postma?' en welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en waarom.

- 1. Leesdoel.** "Vandaag gaan we verder met vraag & antwoord bij de tekst. We gaan hierbij uitleggen waarom Dirk een bepaalde vraag stelt en waarom Dirk schrikt van de vraag die Michiel stelt. Bij opdracht 3 moeten we uitleggen waarom Dirk aan Michiel vraagt wat het weer is."

- 2. Modeling.** "De vraag wat het weer vandaag is hoor je natuurlijk wel vaker. Het is eigenlijk geen gekke vraag. Het wordt misschien wel een beetje een gekkere vraag als je je bedenkt dat Dirk in een kuil verstopt zit en niet eruit kan komen. Waarom zou Dirk dan toch vragen wat het weer vandaag is? Daar gaan we achter proberen te komen met behulp van het boek. Ik zou in de tekst ervoor en erna kunnen kijken, want misschien staat daar meer informatie. Dat gaan we eens proberen. Ik pak bladzijde 114 erbij. Ik zie de vraag iets onder het midden staan. Ik begin met een stukje ervoor te lezen en ik lees het stukje erna ook." **Lees 'ga naar mijn moeder ...' t/m het einde van de bladzijde.** "Dirk zegt dat ze geen vorst kunnen gebruiken, ook al heeft Michiel twee dekens meegebracht. Hij wil dus eigenlijk weten of het niet gaat vriezen. Het stukje 'ook al heb je twee dekens meegebracht' wijst erop dat het dan dus echt te koud zou worden. Je kunt je ook wel voorstellen dat als het vriest en je in een kuil in de grond ligt, dat dat enorm koud is. Waarschijnlijk is het kouder dan gezond is voor je lichaam. Dat is dus waarom Dirk dit aan Michiel vraagt."

	3. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten. “Lees de opdracht met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht.”
tijd	<u>5 minuten</u>
	4. Zelfstandig lezen: blz. 114 t/m 120, memo’s plakken op aanwijzingen.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	woorden van de week, bezig met de teamopdrachten
	5. Maatjeswerk: memo’s vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	duolezen: blz. 119 en 120, bezig met de teamopdrachten
	6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.
tijd	<u>20 minuten</u>
GH	7. Groep. Laat de teams vertellen wat ze nu weten over waarom Dirk schrikt als Michiel vraagt ‘heet die commandant meester Postma?’. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welke samenwerkingvaardigheid de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
GH	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.
///	Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 18

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom Michiel beter niet aan Dirk kan vragen of Dirk wel aan de deur kon morrelen met die soldaat erbij.
 - De leerlingen kunnen een vraag bedenken bij de zin 'Ze fietsten hun huis voorbij en gingen, zonder het af te hoeven spreken, automatisch haast, naar de Wigwam.'
 - De leerlingen kunnen benoemen welke vragen opzoekvragen of nadenkvragen zijn en uitleggen waarom.

- Materialen:**
- 'Oorlogswinter', blz. 121 t/m 128
 - teamboekje, les 16-20
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "Vorige les hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden staat al vast, maar de laatste woorden kiezen jullie zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen uitleggen waarom Michiel beter niet aan Dirk kan vragen of Dirk wel aan de deur kon morrelen met die soldaat erbij, kunnen een vraag bedenken bij de zin 'Ze fietsten hun huis voorbij en gingen, zonder het af te hoeven spreken, automatisch haast, naar de Wigwam.' en kunnen uitleggen welke vragen opzoekvragen en nadenkvragen zijn en waarom.

- 1. Uitleg leesdoel.** "Ook vandaag gaan we weer bezig met de strategie vraag & antwoord. We focussen ons dus op vragen. Bij opdracht 5 moeten jullie uitleggen waarom Michiel een vraag beter niet aan Dirk kon stellen. Bij opdracht 6 gaan jullie zelf een vraag bedenken. Voor deze opdracht is er een bepaalde zin waar je een vraag bij moet bedenken. Dit kan een opzoekvraag of een nadenkvraag zijn."
- 2. Teamopdrachten. Plannen van de teamopdrachten.**
- 3. Zelfstandig lezen: blz. 121 t/m blz. 128, memo's plakken op aanwijzingen.**
- tijd** 10 minuten
- klaar** woorden van de week, bezig met de teamopdrachten
- 4. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.**
- tijd** 10 minuten
- klaar** duolezen: blz. 127 en 128, bezig met de teamopdrachten
- 5. Team. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.**
- tijd** 10 minuten
- 6. Groep. Laat de teams vertellen welke vraag ze bij de zin 'Ze fietsten hun huis voorbij en gingen, zonder het af te hoeven spreken, automatisch haast, naar de Wigwam.' bedacht hebben. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.**
- GH**
- ///** Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.</p> <p>2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none">- teamopdrachten- woorden van de week- punten en feedback
vooruitblik	<ul style="list-style-type: none">- toets- introductie schrijfopdracht
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 19

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 129 t/m 135
- toetsboekje, week 4 (les 19)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - teamopdrachten
- woorden van de week

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.
tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 129 t/m 135 en maken van de vragen.
tijd 30 minuten
klaar woorden van de week afmaken, stillezen
4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**
→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een nieuwe voorkant van de boekomslog ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.

1. Ophalen van kennis. "Als je een boek uitkiest om te lezen, is het eerste wat je ziet de boekomslog van het boek. De voorkant bevat vaak een plaatje met de titel en de schrijver. Op de achterkant vind je vaak een korte samenvatting en soms wat informatie over de schrijver. Deze week gaan we een nieuwe voorkant van de boekomslog ontwerpen voor het boek 'Oorlogswinter'. Volgende week gaan we de achterkant ontwerpen."
tip *Op internet staan een aantal verschillende kaften. Deze zou u op het digibord kunnen laten zien.*

2. Opdracht. “Vandaag gaan we een begin maken met het ontwerp van de voorkant van de boekomslag. Lees de opdracht en het stappenplan door. Bespreek eerst met elkaar waar je aan moet denken bij dit boek, wat de doelgroep is en wat je wilt afbeelden op de kaft. Maak vervolgens een goede taakverdeling binnen het team.”

tijd 10 minuten

klaar begin maken met het ontwerp

/// **Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.**

AFRONDING

terugblik

- toets
- voorbereiding op de schrijfoopdracht
- punten en feedback

vooruitblik

- schrijfoopdracht
- terugblik op de voorspelling
- inleveren van teamwoordenboek
- team van de week

facultatief **Brain Game naar keuze**

Les 20

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een nieuwe voorkant van de boekomslag ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 136 t/m 138
- teamboekje, les 16-20

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - toets
- voorbereiding op schrijfopdracht

vooruitblik - schrijfopdracht
- terugblik op de voorspelling
- inleveren teamboekje
- team van de week

TEAMOPDRACHTEN: AFMAKEN VOORKANT BOEKOMSLAG

Doel: De leerlingen kunnen een nieuwe voorkant van de boekomslag ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, maar we hebben ook de schrijfopdracht waarbij je de voorkant van een nieuwe boekomslag gaat ontwerpen voor het boek. In de vorige les hebben we daar een begin mee gemaakt en vandaag gaan jullie de omslag afmaken. Jullie hebben al overlegd hoe je het gaat aanpakken. Als dat nog niet helemaal duidelijk is, moeten jullie nog even overleggen wie in jullie team wat gaat doen. Aan het eind van deze les presenteert ieder team het ontwerp."

2. Opdracht. "Lees in het teamboekje de opdracht nog eens door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten helemaal af."

tijd 30 minuten
klaar een zijkant ontwerpen voor de boekomslag
///

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

3. Presentatie van het verhaal. "Jullie gaan nu als team jullie voorkant van de boekomslag presenteren aan de groep. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd 5 minuten

4. Laat de teams de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen aan de teams en laat de groep Tops geven. De teams kunnen deze tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week.

tijd 10 minuten

5. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") **voor de volgende week.**

tijd 5 minuten

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

→ Noteer in welke mate het de teams gelukt is om aan de eisen van de schrijfopdracht te voldoen.

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze opgedaan hebben de voorspellingen beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. "Volgende week gaan we het boek 'Oorlogswinter' uitlezen. Met de dobbelsteen hebben we allerlei voorspellingen gedaan over het boek. Vandaag gaan we kijken of we het nog steeds eens zijn met onze voorspellingen. Voorspellingen kunnen uitkomen, maar het is natuurlijk helemaal niet raar dat ze soms ook niet uitkomen. De schrijver kan je bijvoorbeeld op

een verkeerd been hebben gezet. Het kan ook zijn dat sommige dingen volgende week pas aan bod komen in het boek."

GH
///

2. Opdracht. "We gaan eerst kijken naar de 'voorkant'. We hebben voorspeld dat het boek gaat over *(vul aan wat het antwoord van de groep was)*. Nu we meer dan de helft van het boek hebben gelezen weten we nu meer over de inhoud van het boek. Hebben we het juist voorspeld?" **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen.** "Dan gaan we nu kijken naar de illustraties. *(vul aan wat het antwoord van de groep was)*. Klopt dit met wat we nu gelezen en gezien hebben?" **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben om iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.**

GH
///

tip

Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.

3. Afronding. "We hebben de voorspellingen aangepast met dat wat we nu weten over het boek. Maar het boek is natuurlijk nog niet uit. Volgende week gaan we kijken of er toch nog verrassende informatie is gekomen, die we niet verwacht hadden. Aan het einde van volgende week weten we zeker of onze voorspellingen uit gekomen zijn."

AFRONDING

1. Woorden van de week. "Deze week hebben jullie weer zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit kunnen toevallig dezelfde woorden zijn als de woorden die we samen hebben gekozen voor de woordmuur. Dit teamwoordenboek leveren jullie vandaag in en daar kun je ook punten voor krijgen."

2. Inleveren teamboekjes. "Vandaag levert iedereen de teamboekjes in. Deze worden nagekeken en de punten hiervoor noteer je op de teamlijst."

///

3. Terugblik. "Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken." **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** "Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen."

Vieren van het resultaat. Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als 'team van de week'. Ieder team telt de punten op en het team met de meeste punten is volgende week 'team van de week'.

4. Vooruitblik. "De volgende keer lezen we verder in 'Oorlogswinter'."

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 21-25

De lesdoelen van les 21-25:

‘Oorlogswinter’ – Jan Terlouw Bladzijde 139 t/m 174	
Fictie: (oorlog/ geschiedenis/ verzet)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vertellen hoe ze verraden waren en door wie. - De leerlingen kunnen vertellen hoe er een einde kwam aan de oorlog in het boek.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken en de betekenis. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen vertellen met welke onderdelen van de ingevulde verhaalkaart ze het eens zijn en met welke niet en waarom. - De leerlingen kunnen een verhaalkaart invullen over het boek ‘Oorlogswinter’. - De leerlingen kunnen een samenvatting schrijven over het boek ‘Oorlogswinter’ aan de hand van de ingevulde verhaalkaart.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een nieuwe achterkant van de boekomslog ontwerpen bij het boek ‘Oorlogswinter’.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 21-25):

- Kijk de opdrachten van les 16-20 na en leg de teamboekjes weer klaar.
- Zet het digibordschema ‘Oorlogswinter’ les 21-25* klaar.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg voldoende kopieën studiewijzers klaar per team (teamopdrachten: 6 x ‘woord en betekenis’)
- Hang de woordmuur op.
- Schrijf voor elk team twee woorden uit het teamwoordenboek in het toetsboekje (les 24).
- Leg antwoordblad ABCD met wasknijper klaar per leerling (les 24).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
21.	de bevestiging	140	<i>Iets wat je een korte tijd heel leuk of belangrijk vindt.</i>
21.	triomfantelijk	141	<i>Trots als een overwinnaar.</i>
22.	de geldingsdrang	148	<i>De behoefte om belangrijk te zijn.</i>
22.	het hazenslaapje	152	<i>Een lichte, korte slaap.</i>
23.	de compagnie	153	<i>Een afdeling van militairen in het leger.</i>
23.	decadent	158	<i>Overdreven rijk of duur.</i>

Les 21

**Samenwerk
vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.

Lesdoel: - De leerlingen kunnen vertellen met welke onderdelen van de ingevulde verhaalkaart ze het eens zijn en met welke niet en waarom.

Materialen:

- 'Oorlogswinter', blz. 139 t/m 145
- teamboekje, les 21-25
- studiewijzer per team: 6x 'woord en betekenis' en teamwoordbonnen
- Brain Game naar keuze
- woordmuur
- spiekbrieven 'samenvatten'

TERUG- EN VOORUITBLIK

1. Terugblik. "Vorige week hebben we teamopdrachten gemaakt die onder andere gingen over de woorden van de week en over de ontsnapping van Dirk aan de Duitsers. Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de teamboekjes ingeleverd en heb ik de teams punten gegeven voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is deze week het team van de week en dat is geworden ... (Noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."

2. Vooruitblik. "Deze week lezen we verder over de oorlogswinter en wat Michiel allemaal meemaakt en zijn er weer teamopdrachten. Maar eerst bepalen we per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 21-25."

tijd 5 minuten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "In het teamboekje zie je bij les 21-25 een deel van de woorden van de week al staan. Van deze woorden moet je de betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Deze woorden van de week vullen jullie verder aan door voor zes woorden een studiewijzer 'woord en betekenis' in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen vertellen met welke onderdelen van de ingevulde verhaalkaart ze het eens zijn en met welke niet en waarom.

1. Uitleg leesdoel. "Jullie werken met je team aan de woorden van de week en maken ook samen de teamopdrachten. Op vrijdag moeten alle opdrachten helemaal af zijn. We gaan deze week bezig met de strategie 'samenvatten'. Meestal hebben we bij deze strategie hoofdstukken uit een boek samengevat. Deze week gaan we het gehele boek samenvatten. De eerste stap die we vandaag gaan zetten is kijken naar een ingevulde verhaalkaart en bepalen waar we het mee eens zijn en wat we zouden veranderen."

2. Modeling. "Het Onderzoekersteam heeft een verhaalkaart ingevuld. Net zoals wij dat altijd doen als we een verhaal willen samenvatten. De ingevulde verhaalkaart zien we in het teamboekje. Ze hebben elk onderdeel ingevuld. Sommige dingen hadden jullie misschien net zo ingevuld en sommige dingen had je misschien anders ingevuld. We kijken even naar het vakje 'Personen'. We moeten hier dus invullen wie de allerbelangrijkste personen van dit boek zijn. Het Onderzoekersteam heeft hier Michiel, Erica en Schafer ingevuld. Michiel is de allerbelangrijkste persoon in het boek. Het verhaal wordt vanuit hem verteld, dus hij moet sowieso in dit rijtje komen te staan. Alle andere personen zijn wel iets minder belangrijk in het

verhaal. Je zou er dus voor kunnen kiezen om alleen Michiel op te schrijven. Toch zijn er ook personen die toch wel een heel groot deel van het verhaal bepalen. Eén van de personen die ik bedoel is Jack. Michiel verzorgt Jack constant en hij is een schakel tussen meerdere gebeurtenissen. Deze twee zou ik dus zelf als belangrijkste persoon opschrijven. Dat betekent dat ik het niet helemaal eens ben met wat er in de ingevulde verhaalkaart staat. Het is belangrijk dat je bij de opdracht ook goed kunt uitleggen waarom Erica volgens jou bijvoorbeeld niet belangrijk genoeg is om in dit rijtje te noemen.”

3. Teamopdrachten. Plannen van de opdrachten.

4. Zelfstandig lezen: blz. 139 t/m 145, memo's plakken op lastige woorden.

tijd
klaar

10 minuten

woorden van de week

5. Maatjeswerk: memo's vergelijken, woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.

tijd
klaar

10 minuten

duolezen: blz. 144 en 145, bezig met de teamopdrachten

6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.

tijd
///

20 minuten

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH

1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan de samenwerkingvaardigheid die de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.

GH

2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.

///

Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten. Bespreek met de leerlingen of ze woorden tegen zijn gekomen die een betekenis hebben die anders is dan in het woordenboek omschreven staat. Stimuleer de discussie waarom dit mogelijk zo is (het wordt letterlijk/figuurlijk gebruikt, het gaat om een ander ding, etc.)

terugblik

- samenwerkingvaardigheid
- woorden van de week
- teamopdrachten
- punten en feedback

voorblik

- woorden van de week
- teamopdrachten

Les 22

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een verhaalkaart invullen over het boek 'Oorlogswinter'.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 146 t/m 152
- teamboekje, les 21-25
- spiekbrief 'samenvatten'
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - samenwerkvaardigheid
- woorden van de week
- teamopdrachten voorspellen

vooruitblik - woorden van de week
- teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "Vorige les hebben we de eerste zelfgekozen woorden op de woordmuur geschreven. Let vandaag weer goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor je teamwoordenboek en waarmee we de woordmuur kunnen aanvullen."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen een verhaalkaart invullen over het boek 'Oorlogswinter'.

1. Leesdoel. "Vandaag gaan we verder met het samenvatten van het boek. In les 21 hebben we gekeken naar een verhaalkaart die het Onderzoekersteam heeft ingevuld. Vandaag gaan we zelf een verhaalkaart invullen. Aangezien je in les 21 al naar de verhaalkaart hebt gekeken en hebt gekeken waar je het mee eens was en niet, kun je misschien al een deel invullen. De dingen waar je het mee eens was, kun je namelijk al invullen op je eigen verhaalkaart."

2. Modeling. "Als je een verhaalkaart invult, moet je niet alleen naar het vakje kijken die je op dat moment invult, maar ook naar de verhaalkaart als geheel. Je schrijft de personen op en waar en wanneer het verhaal zich afspeelt. Vervolgens schrijf je het probleem op. Het zou wel gek zijn als het probleem niks met de belangrijkste personen te maken heeft. In de vorige les hebben we het erover gehad dat Michiel de allerbelangrijkste persoon uit het boek was. Waarschijnlijk zal het probleem dat je opschrijft dus ook met hem te maken hebben. Vervolgens gaan we naar de gebeurtenissen. Ook deze gebeurtenissen zouden te maken moeten hebben met de personen, maar ook met het probleem. Er gebeuren natuurlijk heel veel dingen in een boek. Het gaat er dus om dat je de juiste, meest belangrijke gebeurtenissen opschrijft die relevant zijn voor het probleem en de uiteindelijke oplossing. De oplossing is natuurlijk een oplossing bij het probleem dat je opgeschreven hebt. Het kan best zijn dat jouw team iets anders invult dan een ander team. Dat hoeft nog niet per se te betekenen dat één van deze teams het fout heeft. Soms zijn er namelijk meerdere dingen belangrijk en zou je dus verschillende goede antwoorden kunnen geven."

3. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten. "Lees de opdracht met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht."

tijd 5 minuten

4. Zelfstandig lezen: blz. 146 t/m 152, memo's plakken op aanwijzingen.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week, bezig met de teamopdrachten

	5. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	duolezen: blz. 151 en 152, bezig met de teamopdrachten
	6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.
tijd	<u>20 minuten</u>
GH	7. Groep. Laat de teams vertellen wat ze hebben opgeschreven bij het probleem op de verhaalkaart. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welke samenwerkingvaardigheid de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
GH	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.
///	Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 23

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een samenvatting schrijven over het boek 'Oorlogswinter' aan de hand van de ingevulde verhaalkaart.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 153 t/m 159
- teamboekje, les 21-25
- Brain Game naar keuze
- spiekbrieven 'samenvatten'

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - woorden van de week
- teamopdrachten

vooruitblik - woorden van de week
- teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "Vorige les hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden staat al vast, maar de laatste woorden kiezen jullie zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen een samenvatting schrijven over het boek 'Oorlogswinter' aan de hand van de ingevulde verhaalkaart.

1. Uitleg leesdoel. "Ook vandaag gaan we weer bezig met samenvatten. Bij opdracht één hebben we een ingevulde verhaalkaart beoordeeld. Bij opdracht twee hebben we zelf een verhaalkaart ingevuld. En nu gaan we nog een stapje verder. We gaan nu namelijk, aan de hand van onze ingevulde verhaalkaart, een samenvatting schrijven over het boek. Hoe weet je nu welke onderdelen er in je samenvatting moeten?" **DDU.** "De onderdelen die je hebt ingevuld in de verhaalkaart moeten in ieder geval terugkomen in de samenvatting. Hier maak je een lopend verhaal van. Je plakt dus niet alleen maar alle stukjes achter elkaar, maar zorgt dat het een goed leesbaar verhaaltje wordt. Door het gebruik van voegwoorden, wordt de samenvattende tekst leesbaarder. Wie weet nog wat voegwoorden zijn?" **DDU.** "Voegwoorden zijn woorden als: 'omdat', 'en', 'maar', 'want'..."

2. Teamopdrachten. Plannen van de teamopdrachten.

3. Zelfstandig lezen: blz. 153 t/m 159, memo's plakken op aanwijzingen.

tijd 10 minuten

klaar woorden van de week, bezig met de teamopdrachten

4. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.

tijd 10 minuten

klaar duolezen: blz. 158 en 159, bezig met de teamopdrachten

5. Team. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.

tijd 10 minuten

GH **6. Groep. Laat de teams hun samenvattingen voorlezen. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.**

/// **Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.**

AFRONDING

GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.</p> <p>2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none">- teamopdrachten- woorden van de week- punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none">- toets- introductie schrijfoopdracht
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 24

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 160 t/m 167
- toetsboekje, week 5 (les 24)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - teamopdrachten
- woorden van de week

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.
tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: blz. 160 t/m 167 en maken van de vragen.
tijd 30 minuten
klaar woorden van de week afmaken, stillezen
4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**
→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een nieuwe achterkant van de boekomslog ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.

1. Ophalen van kennis. "Vorige week hebben we de voorkant van de boekomslog ontworpen bij het boek 'Oorlogswinter'. Nu gaan we de achterkant ontwerpen. Als we de achterkant van dit boek bekijken zien we al dingen die erop horen te staan. Vaak staan er ook nog andere dingen op. Wie kan vertellen wat er op de achterkant van een boekomslog kan komen te staan?" **DDU.** "Een samenvatting van het boek, waarbij niet al te veel informatie wordt weggegeven. Zo wordt het einde meestal nog niet verteld. Ook staat er vaak informatie over de schrijver achter op het boek. We zien nu ook de streepjescode van het boek, voor als je hem wil kopen en de cassière hem moet scannen bij de kassa."

2. Opdracht. “Vandaag gaan wij een beginnetje maken met het ontwerpen van de achterkant van de boekomslag van ‘Oorlogswinter’. We hadden het net al even kort over de samenvatting achter op het boek. Jullie hebben ook een samenvatting geschreven bij opdracht drie. Vandaag gaan jullie naar de samenvatting die jullie geschreven hebben kijken en gaan jullie bedenken hoe je dit op de achterkant gaat schrijven. Misschien haal je bepaalde dingen weg of schrijf je dingen anders op. Je zou de samenvatting ook kunnen eindigen met een prikkelende vraag. Een vraag waardoor de lezer het spannend vindt wat de uitkomst zou zijn. Bijvoorbeeld: Zal Michiel de oorlog overleven?”

tijd 10 minuten
klaar verder werken aan het stappenplan voor de schrijfoopdracht
/// **Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.**

AFRONDING

terugblik	- toets - voorbereiding op de schrijfoopdracht - punten en feedback
voorblik	- schrijfoopdracht - terugblik op de voorspelling - inleveren van teamwoordenboek - team van de week
facultatief	Brain Game naar keuze

Les 25

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een nieuwe achterkant van de boekomslog ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.

Materialen: - 'Oorlogswinter', blz. 168 t/m 174
- teamboekje, les 21-25

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - toets
- voorbereiding op schrijfpdracht

vooruitblik - schrijfpdracht
- terugblik op de voorspelling
- inleveren teamboekje
- team van de week

TEAMOPDRACHTEN: AFMAKEN BRIEF

Doel: De leerlingen kunnen een nieuwe achterkant van de boekomslog ontwerpen bij het boek 'Oorlogswinter'.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, maar we hebben ook de schrijfpdracht waarin je een achterkant ontwerpt voor de boekomslog van 'Oorlogswinter'. Tijdens les 24 hebben we daar een begin mee gemaakt en vandaag gaan jullie de boekomslog verder afmaken. Jullie hebben al overlegd hoe je het gaat aanpakken. Als dat nog niet helemaal duidelijk is, moeten jullie nog even overleggen wie in jullie team wat gaat doen. Aan het eind van deze les leest ieder team zijn verhaal voor aan de groep."

2. Opdracht. "Lees in het teamboekje de opdracht nog eens door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten helemaal af."

**tijd
klaar
///**

30 minuten

zijkant van de boekomslog van 'Oorlogswinter' maken

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

3. Presentatie van het verhaal. "Jullie gaan nu als team jullie boekomslog presenteren aan de groep. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd

5 minuten

4. Laat de teams de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen aan de teams en laat de groep Tops geven. De teams kunnen deze tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week.

tijd

10 minuten

5. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") **voor de volgende week.**

tijd

5 minuten

Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

///

→

Noteer in welke mate het de teams gelukt is om aan de eisen van de schrijfpdracht te voldoen.

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze opgedaan hebben de voorspellingen beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. "We zijn nu aan het einde van het boek 'Oorlogswinter'. Met de dobbelsteen hebben we allerlei voorspellingen gedaan over het boek. Vandaag gaan we kijken of we het nog steeds eens zijn met onze voorspellingen. Voorspellingen kunnen uitkomen, maar het is natuurlijk helemaal niet raar dat ze soms ook niet uitkomen. De schrijver kan je bijvoorbeeld op een verkeerd been hebben gezet."

GH
///

GH
///

tip

2. Opdracht. “We gaan eerst kijken naar de ‘voorkant’. We hebben voorspeld dat het boek gaat over *(vul aan wat het antwoord van de groep was)*. Nu we meer dan de helft van het boek hebben gelezen weten we nu meer over de inhoud van het boek. Hebben we het juist voorspeld?” **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen.** “Dan gaan we nu kijken naar de illustraties. *(vul aan wat het antwoord van de groep was)*. Klopt dit met wat we nu gelezen en gezien hebben?” **Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben om iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.**

Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.

3. Afronding. “We hebben het boek uitgelezen en gekeken welke voorspellingen kloppen en niet. Volgende week gaan we met een nieuw boek aan de slag.”

AFRONDING

1. Woorden van de week. “Deze week hebben jullie weer zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit kunnen toevallig dezelfde woorden zijn als de woorden die we samen hebben gekozen voor de woordmuur. Dit teamwoordenboek leveren jullie vandaag in en daar kun je ook punten voor krijgen.”

2. Inleveren teamboekjes. “Vandaag levert iedereen de teamboekjes in. Deze worden nagekeken en de punten hiervoor noteer je op de teamlijst.”

3. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen teams) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.”

Vieren van het resultaat. Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. Ieder team telt de punten op en het team met de meeste punten is volgende week ‘team van de week’.

4. Vooruitblik. “De volgende keer lezen we in een nieuw boek.”

///

Antwoorden teamboekje
LES 1-25

LES 1-5

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: Instinctief is als je je laat leiden door je instinct, zonder erover na te denken.</p>
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: Als je je laat leiden door je instinct, zonder erover na te denken.</p>
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) <p>Voorbeeld: Zonder na te denken.</p>
Opdracht 2	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
Opdracht 3	Per teamwoordbon
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord)
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord)
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis)

Antwoorden bij de teamvragen – Verhelderen (max. 100 punten per opdracht)	
Opdracht 1	Michiel is al snel niet zo blij meer met de oorlog. Wat gebeurt er waardoor hij door heeft dat het niet een heerlijke, opwindende gebeurtenis blijkt te zijn?
Antwoord	Het Nederlandse leger gaf de strijd op. De vader van Michiel trok wit weg en zijn moeder hilde. Mensen maakten zich zorgen om de jongens in het dorp die in het leger waren. Door deze gebeurtenissen wist Michiel dat het geen heerlijke, opwindende gebeurtenis was.
Opdracht 2	Dirk geeft een brief aan Michiel. Wat moet Michiel doen voordat Dirk hem die brief geeft? Wat moet hij met de brief doen? Leg in eigen woorden uit waaraan je kan merken dat het belangrijk is wat er in die brief staat.
Antwoord	Voordat Dirk de brief aan Michiel geeft moet Michiel zweren dat hij het aan niemand vertelt.

	<p>De brief moet Michiel goed bewaren. Dirk komt hem de volgende dag ophalen als het goed gaat. Zo niet, dan moet Michiel de brief naar Bertus van Gelder brengen.</p> <p>Dirk doet erg geheimzinnig over de brief en hij vindt het heel belangrijk dat Michiel hem goed bewaart en dat niemand er verder iets vanaf weet. Daaraan kun je merken dat het belangrijk is wat er in die brief staat.</p>
Opdracht 3	Michiel moet op het puntje van zijn tong bijten om zijn vader niet te vertellen over het distributiekantoor in Lagezande en over het briefje dat hij verstopt had. Leg in eigen woorden uit waarom hij dit niet aan zijn vader zou moeten vertellen. Zijn er ook redenen om het wel te vertellen?
Antwoord	<p>Redenen waarom Michiel het <u>niet</u> aan zijn vader zou moeten vertellen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Michiel mocht van Dirk niemand iets vertellen over het briefje. - Zijn vader zou Dirk misschien kunnen verraden. <p>Redenen waarom Michiel het <u>wel</u> aan zijn vader zou moeten vertellen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Misschien kan zijn vader Dirk wel helpen. - Zijn vader zou kunnen helpen om het briefje aan Bertus van Gelder te geven.
Opdracht 4	Meneer en mevrouw Knopper zijn erg overstuur door het bezoek van de Duitsers. Leg in eigen woorden uit waarom ze zo overstuur zijn. Waar kun je dat uit opmaken?
Antwoord	Meneer en mevrouw Knopper zijn overstuur omdat hun zoon is opgepakt door de Duitsers. Dat merk je aan dat mevrouw Knopper jammerend in de deuropening staat en laat merken dat ze bang is dat haar zoon doodgeschoten wordt.

Antwoorden bij de schrijfoopdracht (max. 100 punten per opdracht)	
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> • Alle stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • In de brief zit een geheime boodschap. • De opdracht is geschreven in een briefvorm. • De zinnen zijn compleet en goed geschreven.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De meeste stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • In de brief zit een geheime boodschap. • De opdracht is niet geschreven in een briefvorm. • De zinnen zijn compleet en goed geschreven.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De meeste stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • In de brief zit geen geheime boodschap. • De opdracht is niet geschreven in een briefvorm. • De zinnen zijn niet compleet en/of niet goed geschreven.

LES 6-10

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> • Het antwoord is correct • Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: Een conversatie is een gesprek, minstens twee mensen die met elkaar praten.</p>
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> • Het antwoord is correct • Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: Een gesprek, minstens twee mensen die met elkaar praten.</p>
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> • Het antwoord is correct • Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) <p>Voorbeeld: Een gesprek.</p>

Opdracht 2	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden

Antwoorden bij de teamvragen – Verhelderen (max. 100 punten per vraag)	
Vraag 1	Michiel komt bij Jack langs. Jack reageert eerst ander op Michiel dan later. Hoe reageert Jack op Michiel en waardoor verandert dat?
Antwoord	<p>Dit is hoe Jack eerst reageert op Michiel: Jack vertrouwt het eerst niet.</p> <p>Dat merk je aan: Hij staat met zijn pistool klaar en stelt vragen over wie hij is en geeft bevelen.</p>
Antwoord	<p>Dit is hoe Jack later reageert op Michiel: Jack is blij dat hij weer iemand ziet en vertrouwt hem al veel meer.</p> <p>Dat merk je aan: Dat ze een gesprek voeren en dat hij zijn pistool wegstopt en dingen vertelt.</p>
Antwoord	<p>Dit is waarom Jack eerst anders op Michiel reageert dan later: Jack weet niet wie hij kan vertrouwen in de oorlog en hij weet dat hij gevaar loopt als hij een verkeerd persoon tegenkomt. Alleen Dirk wist van zijn bestaan af en de rest vertrouwt hij dus niet.</p>
Vraag 2	Michiel denkt aan de uitspraak van zijn vader: 'Een goede verzetsstrijder is eenzaam. Hij is alleen met zijn taak en met wat hij weet.' Wat bedoelt zijn vader hiermee? Welk gevoel roept dit bij Michiel op en waaraan merk je dat?
Antwoord	<p>Dit is wat Michiels vader bedoelt met 'Een goede verzetsstrijder is eenzaam. Hij is alleen met zijn taak en met wat hij weet.': Als je een verzetsstrijder bent, kun je daar met niemand over praten. Anders kan het zijn dat alle verzetsstrijders gepakt worden. Daarom moet je de informatie die je hebt voor jezelf houden en vaak alleen handelen. Dit kan heel eenzaam voelen.</p>
Antwoord	<p>Dit gevoel roept de uitspraak bij Michiel op: Michiel voelt zich door deze uitspraak vastberaden om niemand te vertellen over Jack.</p> <p>Dat merk je aan: Dat merk je aan dat hij er een hekel aan had als kind te worden behandeld en dit voor hem voelde als grotemensenwerk.</p>
Vraag 3	Michiel zegt tegen zijn zusje: 'Hoe meer je weet, hoe gevaarlijker het is.' Wat bedoelt hij daarmee? Waarom zegt hij dat?
Antwoord	<p>Dit is wat Michiel bedoelt met 'Hoe meer je weet, hoe gevaarlijker het is': Als Erica meer weet, kan ze Jack ook sneller verklappen. Bijvoorbeeld als ze gedwongen wordt iets te zeggen. Ook is de kans groter dat mensen erachter komen dat zij en Michiel bij het verzet horen en daarmee loop je ook het gevaar om opgepakt te worden. Dat is namelijk verboden.</p>

Soort vraag	Dit is waarom Michiel dat zegt: Erica wil graag meer weten, maar Michiel wil Jack, Erica en zichzelf beschermen tegen gevaar.
Vraag 4	Michiel twijfelt over het versturen van een briefje naar de moeder van Jack. Wat zouden jullie doen als je Michiel was? En waarom? Gebruik aanwijzingen in de tekst om tot je antwoord te komen.
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht.
Vraag 5	Michiel komt erachter dat Erica het verband van Jack vernieuwd heeft. Hoe voelen Michiel en Jack erbij? Waar merk je dat aan?
Antwoord	Dit is hoe Michiel zich voelt doordat Erica het verband vervangen heeft: Michiel is boos. Deze aanwijzingen uit de tekst hebben we gebruikt: Michiel scheldt Erica uit tegen Jack en gebruikt boze woorden. Jack kijkt schuld bewust door wat Michiel zegt.
	Dit is hoe Jack zich voelt doordat Erica het verband vervangen heeft: Jack is blij en verliefd. Deze aanwijzingen uit de tekst hebben we gebruikt: Jack kijkt aanminnig als hij het over Erica heeft. Hij probeert haar te verdedigen tegenover de boze Michiel.
Vraag 6	Doordat er een overleden Duitser gevonden is in het bos veranderen er een hoop dingen, maar sommige dingen blijven nog hetzelfde voor Michiel. Beschrijf de situatie van voor- en nadat de Duitser gevonden is met behulp van de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst'.
Overeenkomsten	Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - Het is oorlog - Jack zit nog verstopt in het bos. - Dirk en Bertus zaten gevangen.
Verschillen	Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - Na het vinden van de overleden Duitser wordt de vader van Michiel opgepakt, samen met anderen. - Er is meer angst in het dorp. - Het gezin van Beusekom weet niet zeker of meneer van Beusekom nog blijft leven.

Antwoorden bij de schrijfopdracht (max. 100 punten)	
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De plattegrond bevat minimaal vier dingen. • De plattegrond bevat een volledige legenda. • Alle stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • De plattegrond is duidelijk.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De plattegrond bevat minimaal vier dingen. • De plattegrond bevat een onvolledige legenda. • De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. • De plattegrond is niet heel duidelijk.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De plattegrond bevat minder dan vier dingen. • De plattegrond bevat een onvolledige legenda. • De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. • De plattegrond is onduidelijk.

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) Voorbeeld: Royaal is niet precies, maar met iets erbij.
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) Voorbeeld: Niet precies, maar met iets erbij.
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) Voorbeeld: Iets erbij.
Opdracht 2	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
Opdracht 3	Per teamwoordbon
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord)
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord)
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis)

Antwoorden bij de teamvragen – vraag & antwoord (max. 100 punten per vraag)	
Vraag 1	Op de eerste regel van bladzijde 73 verspreekt mevrouw van Beusekom zich expres. In plaats van haar verspreking, had ze de man en zijn zoon ook een vraag kunnen stellen. Welke vraag zou ze hen kunnen stellen om erachter te komen wat ze wil weten?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Klopt jullie achternaam wel, of proberen jullie te verbergen dat jullie Joods zijn?'
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want je kan het antwoord niet opzoeken in de tekst. Je moet het zelf bedenken.
Vraag 2	Waarom was de kans dat Jitzchak zijn vrouw en dochter nog terug zou zien bijna nul?
Antwoord	Als de Duitsers joodse mensen meenamen vanuit een huis, dan werden ze in concentratiekampen opgenomen en zag je ze niet meer terug (eventueel tot na de

	oorlog). Er moest dus wel een wonder gebeuren mocht Jitzchak zijn vrouw en dochter nog terug kunnen zien.
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want de informatie staat niet alleen in de tekst. Je moet zelf je kennis over de Tweede Wereldoorlog gebruiken om antwoord te kunnen geven.
Vraag 3	Waarom noemt meneer Kleerkoper Michiel 'doortastend'?
Antwoord	Ondanks het gevaar dat Michiel loopt is hij heel vastbesloten om meneer Kleerkoper en zijn zoon te helpen.
Soort vraag	Dit is een opzoekvraag, want je kan het antwoord afleiden van de tekst.
Vraag 4	Michiel liegt tegen mevrouw de Barones om meneer Kleerkoper en zijn zoon te vervoeren. Welke vraag had Michiel aan de Barones moeten stellen als hij niet tegen haar zou liegen?
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Zou ik de veerpont tussen drie en half vier kunnen gebruiken om twee Joodse mannen over de IJssel te smokkelen?'
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want je moet het zelf bedenken. Het antwoord kun je niet afleiden uit de tekst.
Vraag 5	Bedenk een vraag bij het volgende antwoord: 'Ze reden Schafter voorbij'.
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Wat deed Michiel met de Tilbury toen hij Schafter zag zwaaien?'
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want je moet het antwoord zelf bedenken. Het antwoord kun je niet afleiden uit de tekst.
Vraag 6	De Duitsers vragen aan de boeren waar Michiel gebleven is. Waarom geven de boeren niet meteen antwoord op de vraag?
Antwoord	De boeren willen de Duitsers niet helpen, maar helpen liever de onschuldige Michiel om uit de handen van de Duitsers te blijven. Door eerst geen antwoord te geven op de vraag en daarna het verkeerde antwoord, geven ze Michiel een voorsprong en helpen ze hem.
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want je moet het antwoord zelf bedenken. Het antwoord kun je uit de tekst halen.

Antwoorden bij de schrijfopdracht (max. 100 punten)	
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> De brief bevat een aanhef en een afsluiting. De brief bevat informatie of een vraag gericht aan Michiel. Alle stappen van het stappenplan zijn gevolgd. De zinnen zijn compleet en goed geschreven.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> De brief bevat een aanhef en een afsluiting. De brief bevat informatie of een vraag die niet passend is bij Michiel (en zijn situatie). De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. De zinnen zijn compleet en goed geschreven.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> De brief bevat geen aanhef en een afsluiting. De brief bevat informatie of een vraag die niet passend is bij Michiel (en zijn situatie). De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. De zinnen zijn niet compleet en/of niet goed geschreven.

LES 16-20

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: De ontbering is het missen van het meest noodzakelijke.</p>

9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: Het missen van het meest noodzakelijke.</p>
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) <p>Voorbeeld: iets missen.</p>
Opdracht 2	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
Opdracht 3	Per teamwoordbon
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord)
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord)
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis)

Antwoorden bij de teamvragen – vraag & antwoord (max. 100 punten per vraag)	
Vraag 1	Michiel vraagt waarom een Duitser Jochem van het dak moest helpen. Waarom vraagt Michiel zich dat af?
Antwoord	De Duitsers zijn de vijand tijdens de oorlog. Michiel vindt het dus vreemd dat de vijand hen helpt. Hij is boos op de vijand en wil dus ook geen hulp van hem.
	Welk gevoel heeft Michiel erbij dat een Duitser Jochem van het dak af hielp?
	Michiel is boos en misschien ook wat in de war.
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want je kan het antwoord niet opzoeken in de tekst. Je moet het zelf bedenken en de kennis gebruiken die je hebt over de Tweede Wereldoorlog.
Vraag 2	Als Michiel weg fietst bij Jack en Dirk zijn er nog een heleboel onbeantwoorde vragen. Wat zou Michiel zich hebben afgevraagd na het bezoek aan Jack en Dirk?
Antwoord	Michiel heeft zich mogelijk afgevraagd wat er allemaal met Dirk gebeurd is en hoe hij daar terechtgekomen is. Hij heeft zich waarschijnlijk ook afgevraagd waar het lek nou zou hebben gezeten.
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want de informatie staat niet alleen in de tekst. Je moet je zelf in kunnen leven in Michiel om deze vraag te kunnen beantwoorden.
Vraag 3	Waarom vraagt Dirk aan Michiel wat het weer is?
Antwoord	Dirk vraagt aan Michiel wat het weer is, omdat ze geen vorst kunnen gebruiken. Dat zou veel te koud zijn voor Dirk en Jack.
Soort vraag	Dit is een opzoekvraag, want je kan het antwoord afleiden van de tekst.

Vraag 4	Waarom schrikt Dirk als Michiel vraagt 'Heet die commandant meester Postma?'
Antwoord	Informatie over de ondergrondse is geheim en niemand hoort daar iets van te weten. Dirk schrikt omdat het nu lijkt dat Michiel meer over de overval van de ondergrondse zou weten. Het kan ook zijn dat Dirk nu denkt dat Michiel meer af weet van wie het lek was of hoe de arrestatie tot stand kwam.
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want je moet het zelf bedenken. Het antwoord kun je niet afleiden uit de tekst.
Vraag 5	Als Michiel vraagt of Dirk wel aan de deur kon morrelen, waar die soldaat bij zat, zegt Dirk: 'Dat moet je nou maar niet vragen'. Waarom zegt Dirk dat?
Antwoord	Dirk probeert niet te vertellen dat ze de soldaat om het leven hebben gebracht en het is ook het beste als zo min mogelijk mensen hier vanaf weten. Daarom had Michiel beter niks aan Dirk kunnen vragen.
Soort vraag	Dit is een nadenkvraag, want je moet het antwoord zelf bedenken. Het antwoord kun je niet afleiden uit de tekst.
Vraag 6	Bedenk een vraag bij de volgende zin: 'Ze fietsten hun huis voorbij en gingen, zonder het af te hoeven spreken, automatisch haast, naar de Wigwam'. Geef ook het antwoord op je vraag.
Antwoord	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Waarom gingen Michiel en Erica niet meteen naar huis na hun bezoek aan Dirk en Jack?'.
Soort vraag	Ter beoordeling van de leerkracht.

Antwoorden bij de schrijfopdracht (max. 100 punten)	
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> De voorkant van de omslag is geschikt voor de beoogde doelgroep en is aansprekend. De voorkant van de omslag bevat de titel en de auteur. Alle stappen van het stappenplan zijn gevolgd. De voorkant van de omslag is netjes vormgegeven.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> De voorkant van de omslag is niet erg geschikt voor de beoogde doelgroep, maar is wel aansprekend. De voorkant van de omslag bevat de titel en auteur. De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. De voorkant van de omslag is netjes vormgegeven.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> De voorkant van de omslag is niet erg geschikt voor de beoogde doelgroep en is niet aansprekend. De voorkant van de omslag bevat niet de titel en auteur. De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. De voorkant van de omslag is slordig vormgegeven.

LES 21-25

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: De bevestiging is iets wat je een korte tijd heel leuk of belangrijk vindt.</p>
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) <p>Voorbeeld: iets wat je een korte tijd heel leuk of belangrijk vindt.</p>
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) <p>Voorbeeld: iets wat je leuk of belangrijk vindt.</p>

Opdracht 2	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
Opdracht 3	Per teamwoordbon
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord)
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord)
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis)

Antwoorden bij de teamvragen – Samenvatten (max. 100 punten per vraag)	
Opdracht 1	Het Onderzoekersteam heeft een verhaalkaart ingevuld bij het boek 'Oorlogswinter'. Bekijk de ingevulde verhaalkaart en geef in onderstaande vragen aan of je het eens bent met wat er ingevuld is en waarom.
Personen	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Wij zijn het niet eens met wat het Onderzoeksteam heeft ingevuld, want Erica en Schafer spelen niet het hele boek een belangrijke rol. Wij zouden alleen Michiel hier invullen.'
Waar en wanneer	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Wij zijn het niet eens met wat het onderzoeksteam heeft ingevuld, want het speelt zich niet alleen af in Michiels huis. Het speelt zich af in het hele dorp waar Michiel woont.'
Probleem	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Wij zijn het wel eens met wat het onderzoeksteam heeft ingevuld, want alle problemen die er ontstaan komen voort uit dit probleem.'
Gebeurtenis	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Wij zijn het wel eens met wat het onderzoeksteam heeft ingevuld, want hiermee begint het meedoen in het verzet voor Michiel. Dit is dus een eerste belangrijke gebeurtenis'.
Gebeurtenis	Ter beoordeling van de leerkracht. 'Bijvoorbeeld: 'Wij zijn het niet eens met wat het onderzoeksteam heeft ingevuld, want de gebeurtenis is een te klein detail. Het zou beter kunnen zijn dat Michiel Jack verzorgt terwijl hij in de kuil van Dirk zit.'
Gebeurtenis	Ter beoordeling van de leerkracht. Bijvoorbeeld: 'Wij zijn het niet eens met wat het onderzoeksteam heeft ingevuld, want deze gebeurtenis heeft niet zoveel te maken met de andere gebeurtenissen en het probleem.'
Oplossing	Ter beoordeling van de leerkracht.

	Bijvoorbeeld: Wij zijn het wel eens met wat het onderzoeksteam heeft ingevuld, want dit loste al Michiels problemen op.'
Opdracht 2	Vul nu zelf een verhaalkaart in over het boek 'Oorlogswinter'.
Personen	Michiel
Waar en wanneer	Tijdens de Tweede Wereldoorlog, in het dorp waar Michiel woont.
Probleem	Het is oorlog en Michiel weet niet wie hij wel en niet kan vertrouwen.
Gebeurtenis	Dirk vraagt Michiel een briefje af te geven.
Gebeurtenis	Michiel verzorgt Jack in de kuil die Dirk gegraven heeft.
Gebeurtenis	Michiel komt erachter dat oom Ben het lek was.
Oplossing	De oorlog is afgelopen.
Opdracht 3	Maak een samenvatting over het boek 'Oorlogswinter' met behulp van de ingevulde verhaalkaart bij opdracht 2.
Antwoord	Michiel leeft in een dorpje aan de IJssel tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dirk vraagt aan Michiel of hij een briefje af kan geven aan iemand als hij de volgende ochtend niet terug is. Daar begint voor Michiel zijn bijdrage aan het verzet. Hij weet alleen niet wie hij wel en niet kan vertrouwen. Zijn grootste verzetsdaad is dat hij Jack verzorgt, een Engelsman die in de kuil die Dirk gegraven heeft verstopt zit. Na lang zoeken, komt Michiel erachter dat oom Ben het lek is. Ze betrappen hem erop en krijgen hem te pakken. Uiteindelijk is de oorlog afgelopen en zijn Michiel, Erica, Jack en Dirk allemaal nog veilig.

Antwoorden bij de schrijfopdracht (max. 100 punten)	
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De achterkant van de omslag is geschikt voor de beoogde doelgroep. • De achterkant van de omslag bevat een aansprekende samenvatting en informatie over de schrijver. • Alle stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • De achterkant van de omslag is netjes vormgegeven.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De achterkant van de omslag is niet erg geschikt voor de beoogde doelgroep. • De achterkant van de omslag bevat een samenvatting en informatie over de schrijver. • De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. • De achterkant van de omslag is netjes vormgegeven.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De achterkant van de omslag is niet erg geschikt voor de beoogde doelgroep. • De achterkant van de omslag bevat geen samenvatting en informatie over de schrijver. • De stappen van het stappenplan zijn deels gevolgd. • De achterkant van de omslag is slordig vormgegeven.

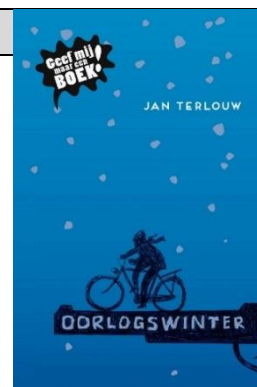

Antwoorden bij de toetsen
Les 4-9-14-19-24

ANTWOORDEN TOETS LES 4

'Oorlogswinter' - Jan Terlouw

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	B
	2	D
	3	C
	4	D
	5	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
WS	6	Wrange betekent akelig en moeilijk te accepteren.
	7	Vrijstellen betekent officieel verklaren dat iets dat verplicht is niet hoeft.
	8	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	9	A
	10	C

ANTWOORDEN TOETS LES 9

'Oorlogswinter' - Jan Terlouw

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

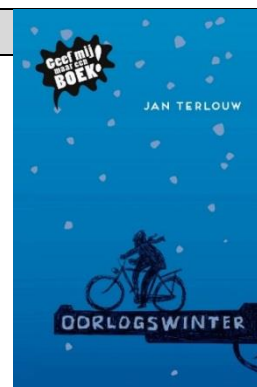

BL	1	C
	2	D
	3	C
	4	C
	5	'Hij' verwijst naar Jack.
WS	6	Omstandig betekent uitvoeriger of uitgebreider dan nodig.
	7	Groezelig is een beetje vuil en onfris.
	8	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	9	B
	10	A

ANTWOORDEN TOETS LES 14

'Oorlogswinter' - Jan Terlouw

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

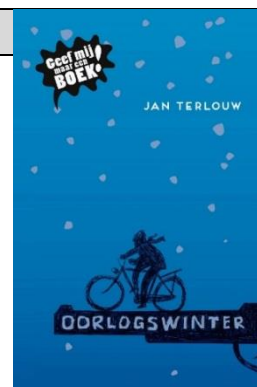

BL	1	B
	2	B
	3	C
	4	D
	5	De hoofdpersonen in dit hoofdstuk zijn Michiel en de barones.
WS	6	Een serre is een glazen uitbouw aan een huis.
	7	Guivend is gniffelen, zich in stite verheugen.
	8	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	9	D
	10	A

ANTWOORDEN TOETS LES 19

'Oorlogswinter' - Jan Terlouw

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	C
	2	A
	3	B
	4	B
	5	Michiel en Erica kijken niet meer hetzelfde naar Jack en Dirk, omdat ze er wel voor gezorgd hebben dat hun vader is overleden.
WS	6	Duvelen is plotseling naar beneden vallen.
	7	Morrelen is frunniken of peuteren.
	8	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	9	D
	10	C

ANTWOORDEN TOETS LES 24

'Oorlogswinter' - Jan Terlouw

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	A
	2	D
	3	A
	4	A
	5	De hoofdsperonen in dit hoofdstuk zijn Michiel, meneer Postma en oom Ben.
WS	6	Triomfantelijk is trots als een overwinnaar.
	7	Decadent is overdreven rijk of duur.
	8	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	9	D
	10	C

Disclaimer

De inhoud van deze leerkrachthandleiding is het werk van Success for All - Nederland medewerkers van het GION, Rijksuniversiteit Groningen. De inhoud hiervan is vertrouwelijk en mag alleen gebruikt worden door scholen die toestemming hebben vanuit Success for All - Nederland om met het programma te werken.
